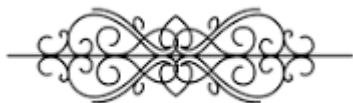

מקורות לשיעורי מאמר הדור

הרב דוד טורנר

הקדמה למאמר הדור

קובץ א תמז:

בעיקבא דמשיחא, הנשמות הן נמוכות בערך החיצוני של שיעור קומה, אבל החיים הפנימיים חזקים בהן. והרי מיום שחרב בית המקדש הקב"ה מתאבל על חורבנו, וענן אבק רגליו, והנשמות שבעקביים אינם מהלבושים, כי אם מאור חיות פנימי. אבל הדורות שלפני עיקבא דמשיחא, היו גם כן נשמות מלבושים, שאין הפנימיות מתגלה בהן, ולמראית עין עמדו במקום יותר גבוה מהעקב, אבל הינם כבגדים, שהם רק כתפארת אדם.

אורות התחיה לט:

החוצפא של עקבא דמשיחא היא מעוט אור לשם תקון הכלים, ואינה דומה כלל למאורעות של עברניות אחרים שהם היו לקורות גמורות, בדרך הריסה. אמנם ישנם בתוך המחנה הזה של בעלי החוצפא גם זיקין שהם מוכרחים להדעך לגמרי ודעיכה זו תבא ע"י הארה גדולה של אור תורה מגבורה של מעלה, ע"י הופעת צדיקים גדולים מאד, "אור צדיקים ישמח וְנַר רְשָׁעִים יִדְעָן (משלי יג, ט). בלא החוצפא דעקבא דמשיחא לא היה אפשר לבאר רזי תורה בגילוי גמור, רק ע"י התעבות ההרגשות שע"י החוצפא, יהיה אפשר לקבל הארות שכליות עליונות מאד, וסוף סוף שהכל ישוב לתקון גמור.

אורות התחיה מ:

הדור הראשון של עקבא דמשיחא, בתחלת קץ המגולה של ישוב ארץ ישראל, הוא מכשיר את החומר של כנסת ישראל, והרוחניות צריכה לשמש בו שמוש של שמירת החיים הפנימיים, וכשיתחזק הכח החמרי של האומה אז יגלו כל הסגולות הרוחניות הקדושות שבה, ותשוב התורה וכל מאורותיה לאיתנה, להיות לאור עולם, לעטרת תפארת ביד ד' ולצניף מלוכה בכף אלהי ישראל.

אורות התחיה נא:

הסיגים שבהבנת האלהות, היראה, האמונה, וכל התלוי בהן, כל זמן שאין האומה צריכה לתקן את דרכי חייה המעשיים בכללותה אין ההזק שלהם ניכר. אבל כיון שהגיע הזמן שהתחיה הלאומית מוכרחת לבא, וצמיחת קרן ישועה בפועל מוכרחת להגלות, מיד הסיגים מעכבים ואי אפשר לאומה שתתאגד ותשיג בעומק חייה את סוד גבורתה וציורי סדוריה כ"א ע"פ דעות מזוככות ומעשים היוצאים מטהרתה של דעת ד' אמת, בבהירות היותר עליונה. זאת היא הסבה, שכח שלילי גדול מתעורר בעקבא דמשיחא, בחוצפה סגיא, ושלילה זאת תבער את כל מה שהוא כהה בהמושגים האלהיים והתלוי בהם בכללות האומה. אע"פ שנורא הדבר לראות שכמה עניני אמת, מדות טובות, ומצות וחקים, הולכים ונשטפים ונעקרים לכאורה, ע"י זרם השלילה, מ"מ סוף סוף הכל יצמח בטהרה וגבורה, בקדושה עליונה, מגרעין האיתן, הטהור והמרומם, שכל שלילה לא תגיע אליו, ואורו יזרח בתור אור חדש על ציון בגדולה מופלאה למעלה מכל

ציור, שכחות דלים של נפשות עיפות, עיפות חמרית ורוחנית, של גלות ארוכה ודלדול, יכולים
לצייר.

"המכאוב הגדול"

קובץ ז יז:

העצבון הוא תוכן תחתית, למטה מן הנפש, שהיא בתכונתה שטה וחפשית, ויכולה להיות שמחה בחלקה. אבל העצבון, מזהרורית החיים הקלושה שמובלעת היא בתוך הבשר, ומתגלה בעצמות הגופניות בתור הבלא דגרמי, הרי הוא בא. השוקע בעצבון, מוריד את עצמו לטומאת מת החמורה, אבי אבות הטומאה. כי לא שאול תודך, מות יהללך, לא ישברו יורדי בור אל אמתך. מדת העצבון בתכונתה עומדת היא להרפא רק על ידי זריחה עליונה של טללי אורות אשר בהם המתים חיים, כי טל אורות טלך. העצבון הכללי אשר לאומה כולה בגולה, לקוח הוא ממנת המות אשר היא קשורה בגולה, שהננו כמו חללים שוכבי קבר. אותו זוהר החיים הענף הקשור עם הגופניות של האומה, מלא עצב יאוש ומחשכים הוא, ואין שום מדה יכולה להאיר את המאפליה הגדולה הזאת כי אם אור תחיה עליונה של צפיית ישועה גדולה ועמוקה, הנוקבת כל תהומות וחודרת לכל מעמקים, ומתמרת ועולה למרומי שפיררים.

קובץ ז יח:

ממוצא דבר למדנו שהמהפכים גם את העצבון היסודי, עצבונא דגופא, עצב הבשר, הנמשך ממארת הנחש, בעצב תלדי בנים, ובעצבון תאכלנה, הרי הם זוכים לתחיית המתים.

עולת ראי"ה - ד' העלית מן שאול נפשי:

הירידה של החיים, במיעוט הדמות החיונית, במחיקת כשרונותיה, היא משאירה רק את הנקודה של החפץ, הרצון לחיות, השאיפה להתקים, בלא כל ספוק אמצעי איך למלא את הדרישה. נשאר רק המשאל לבד בלא אפשריות ההפקה של המשאל, רק הרשימה החיונית במקורה, השאול. ומתוך המעמק הזה, כשחסד ד' מופיע, וכשרון ואמצעי הפקת המשאלים של החיים מתחילים למלאות את התפקיד האידיאלי של החיים, זאת היא העליה מתוך הירידה של המעמק אשר להשאול. ד', העלית מן שאול נפשי.

קובץ א י:

בעיני הדעות והאמונות, שיסודתם הם בדברים רוחניים ומופשטים, מזדמן הדבר יותר מבכל מחלוקת, ששני בעלי ריב, שהם כפי המבט החיצוני רחוקים מאד זה מזה, הם באמת אומרים שניהם דבר אחד. וכל עיקר המחלוקת שלפעמים נראה אותה בוערת עד לב השמים, אינה כי אם ריב שפתים, מפני שלא יבין איש שפת רעהו.

קומת הנפש

אורות הקודש ב – דרגות התשוקה לטוב והשגתו – פס' ה

ציור הרע בחיים הרוחניים הוא ממקום שמתחילה תשוקה של השגה, והיא אינה מתמלאת. ציור רע זה אפשר להיות בכל מה שיש למעלה ממנה איזה דרגא, זאת היא צורת הרע שבאצילות, כלומר תשוקת ההשגה הבלתי מתמלאת, יותר משיעור התשוקה אין רע, ומה שהיא מתמלאת הוא אך טוב. אמנם התשוקה המכאיבה היא רק מועט לגבי המילוי, המושג העצמי, ולגבי שכיכת הדעת הפנימית, שכלולה בתוכה ההשגה הבהירה, שלמה שלמעלה מהמדרגה אין ראוי להשתוקק, כי הטוב הוא רק המושג המתאים. ואם נוסף לזה שהבירור בין המושג ובין הבלתי מושג הוא בהיר, אז נדע שאין הרע מעורב כלל עם הטוב, עומד הוא לעצמו, וכל ערך הרע שבו איננו כי אם מפני שלא נתבררה עדיין עריכתו, אם הוא למעלה מהמדרגה בהחלט, עד שראוי חדלון השקיקה ביחס לו....”.

אורות ישראל פרק א פס' ז:

שני דברים מאירים בישראל : המוסר הטהור בכל שאיפותיו בכללות העולם, באדם ובכל חי ובכל ההויה כולה, והידיעה שהכל נובע מהקריאה בשם ד' ובכל אורותיו היוצאים ממנו, הבאים ברעיון עד שיצא שם הנכתב והנקרא, והיוצאים בדרך תולדות של כינויים והרגשות, שהם כולם אותות של מציאות עליונה בעושר היותה. המוסר בלא מקורו הוא אור פנימי, מרכזי, שאין לו הקף, סביבה מקורית, סופו להתדלדל, וערכו בעמידתו ג"כ ממועט הוא. ההופעה הנפשית לקישור האלהי, כשאין המוסר וערכו מאירים כראוי, היא תוכן מקיף חסר מרכזיות. ישראל וישורון כוללים ההיקף והפנים, המוסר ומקורו האלהי, שהוא ניצח ויכריע את כל העולם כולו ויזרית אורו של משיח.

אורות הקודש ג, ראש דבר (עמוד כד) פסקה ז:

על פי המחשבה היסודית יש להחיים האידיאליים מקום במציאות רק עם המחשבה האלהית ברומה העליון, הצלול המזוקק, אשר רק הדבקות האלהית העליונה מגעת לנגוע בה. המוסר של כפירה אינו כלום, מפני שהכפירה בעצמה היא הפך הצדק והמוסר היסודי. ונמצא שהכופרים שהם בעלי מוסר, נובע המוסר לא מכפירתם, כי אם מהכרת האלהים הגנוזה בעומק נפשם, שהם אינם מכירים אותה.

קובץ ז:ז:

כשאנו נשאלים על החיים החברתיים, מה היא מגמתם, אין לנו תשובה מאותם החיים עצמם, כי אם זקוקים אנו לבוא לשאיפה של עולם גדול ונשגב מהם, שמקצת מזהרירותו מתראות לפנינו בעולם הדעת, ובכל המרחבים של העולם הרוחני. וכזה כבר אנו באים בהסכמה, שאי אפשר כלל שתהיה כל השאיפה האנושית שקועה רק באותם החיים החברתיים לבדם. ולא עוד,

אלא שהדבר מוכרח הוא שאם יחדלו החיים החברתיים מיניקת לשדם מאותם החיים העליונים שהם למעלה מהם, ושהם עושים את הויתם להויה מטרתית, יפחת מאד הערך החיוני שלהם עצמם, וממילא יתגלו בקרבם מגרעות גדולות, עד שיהיו יורדים גם בערכם. ובשביל כך תיקון העולם דורש צפיית ישועה עמוקה, ממעיני הישועה העליונים. ותקותם של ישראל הנצחית לאורו של משיח, לאור ד' בעולמו, היא היא בסיסו של עולם, של כל מצביו, גם של העולם החברותי עם כל הסתעפיותיו. ומוכרח הדבר שאנשים צופים ימצאו, שכל מעינם יהיה שקוע באותן המגמות העליונות, וחזיונם יהיה עולה ומרעיף על גבי החזיונות החברתיים, הנוטלים כל כך מקום כמותי גדול בעולמנו.

קובץ יו:

היחש הערכי של המצוות המוסריות החברתיות, מצוות שבין אדם לחבירו, אל המצוות הרוחניות, שהן מצוות שבין אדם למקום, מתחלף הוא על פי ההארות השוטפות בכיסוס הבנת התורה. המדע העליון הרציונלי מצד אחד, והרזיות הקדושה מצד השני, היותר פנימי, ויותר מאוגד בתוכן העצמי של הופעת הקודש, הם באים עד לידי המסקנא האחרונה של ההויה, שהחברתיות היא רק אחת מחוליותיה, והרוחניות העליונה, האושר הנצחי, הוא היסוד, המגמה התכליתית. ועל פי זה יהיו המצוות שבין אדם למקום היסוד העקרי, שהמוסד החברותי הוא רק סולם לעלות אליו, ויהיו המצוות שהן עשויות למגמת התגלות האורה האלהית בנשמות, בחיי היחיד והציבור, באומה ובעולם, בטבע ובהויה בכלל, הצינורות היותר עליונים, שואבי החיים המגמתיים, ועמהן הן מקושרות כל המצוות החברתיות בתור דרך ד' לעשות צדקה ומשפט. אמנם העין המוגבלת באידיאליה, אינה יכולה להציץ יותר הרבה מהתוכן החברותי בפירוט גמור, ומתהוות המצוות החברתיות אצלה ליסוד עקרי, אך אף על פי שאינה יכולה להציץ את הפירוט האורי של הגניזה האלהית של אוצר הנצח, התלוי באישור המדע העליון, יודעת ומכרת היא את כללותו, על כן הנבואה אחרה את הלהב המקנא נגד עבודה זרה מצד אחד בכל כללותו, ונגד הפרעות חברתיות מצד השני בעומק הפירוט. וחכם עדיף מנביא, מפני ששאיבת החכמה היא מיסוד התורה, שהיא ההתגלות העליונה, המאירה באספקלריתה המצוחצחת של הנבואה האבית של משה רבינו. היא עסוקה כבר בכל פירוט המצוות הרוחניות לסעיפיהן, ותורת החיים שבין אדם למקום בכל המילוא הישראלי, מסתעפת לנחליה הרבים, ונבנה הבית העליון, שהיסוד התחתית, הוא המכון החברותי, נעשה לו לבסיס חזק, וממילא גם הוא מתאדר למאד. ובאו הישועות לסדר נזיקין, מאוגדות עם יסוד החסידות אשר לאבות ולברכות. והרוצה שיחכים יעסוק בדיני ממונות, שאין לך מקצוע בתורה יותר מהם, שהם כמעין הנובע. ומתעלה יסוד הנבואה בהארתו, בהצטרפות החכמה התורנית, חכמת סופרים, אליו. ותורה נבואה וחכמה יחד בונים את שכלול העולם, ובית ישראל הולך ומתכונן על ידי עמודיו השלשה, תורה ועבודה וגמילות חסדים, ודין ואמת ושלוש שלעומתם.

חוצפא יסגא שבדור האחרון

קובץ א צב:

האור הפנימי הזורח בכל הויה, מוכרח הוא לבנות לו את עולמו, רץ הוא במסלולו מבלי לשום לב אל התקשרותו הכללית באור המקיף שחוץ ממנו, שהוא מלא עולמים, גם לפי אותה המדה שיוכל הוא בפנימיותו להבחין. אמנם בפנימיותו עריגה עליונה קבועה, להתחבר באור המקיף הגדול ורב ממנו באין ערוך. כשהיא מתגברת, מגלה היא את אור התשובה במעלתה העליונה, העולה על הצדקות הגמורה, שלא נשקעה בהוייתה הפנימית מעולם, כי אם הסתגלה תמיד למה שגדול ממנה, המקיף אותה בעוזו.

קומת הנפש ביחס לקומת הרוח והנשמה

אורות התשובה פרק ד פס' י:

החוצפה דעקבתא דמשיחא באה מפני שהעולם הוכשר כבר עד כדי לתבע את ההבנה, איך כל הפרטים הם מקושרים עם הכלל, ואין פרט בלתי מקושר עם הגודל הכללי יכול להניח את הדעת. ואם היה העולם עוסק באורה של תורה במדה זו, שתתגדל הנשמה הרוחנית עד כדי הכרת הקשור הראוי של הפרטים עם הכללים הרוחניים, היתה התשובה, ותקון העולם, הבא אתה ועל ידה, מופיעה ויוצאה אל הפועל. אבל כין שההתרשלות גרמה, שאור תורה פנימית, הטעון רוממות וקדושה עצמית, לא הופיע בעולם כראוי, באה התביעה של סדור חיים כאלה, שהפרטים יהיו מובנים במובן הכלל, בזמן כזה, שהגמר של גלוי האור וסלילת הדרך להכנה זו עדיין לא בא, ומזה באה ההריסה הנוראה. ואנו מוכרחים להשתמש בתרופה העליונה, שהיא הוספת כח בכשרון הרוחני, עד אשר הדרך איך להבין ולשער את הקשור של כל עניני הדעות והמעשים התוריים עם הכלל היותר עליון יהיה דבר המוכן והמוצא בדרך ישרה על פי הרגשות הנפשיות השכיחות, ואז ישוב כח החיים הרוחניים כמעשה ובדעה להופיע בעולם, ותשובה כללית תחל לתת את פריה.

אורות התחיה מג:

הנפש של פושעי ישראל שבעקבתא דמשיחא, אותם שהם מתחברים באהבה אל עניני כלל ישראל, לארץ ישראל ולתחית האומה, היא יותר מתוקנת מהנפש של שלמי אמוני ישראל, שאין להם זה היתרון של ההרגשה העצמית לטובת הכלל ובנין האומה והארץ. אבל הרוח הוא מתוקן הרבה יותר אצל יראי ד' ושומרי תורה ומצוות, אע"פ שההרגשה העצמית וההתעוררות של כח פעולה בעניני כלל ישראל אינן עדיין אמיצות אצלם, כמו מה שהן אצל אלה שרוח עושים אשר בתוכם מעכר את לבם, עד כדי להתקשר בדעות זרות ובמעשים המטמאים את הגוף ומונעים אור הרוח מלהתקן, וממילא סובלת גם הנפש מפגמיהם. התקון שיבא ע"י אורו של משיח, שיעזור לזה הרבה דבר ההתפשטות של תלמוד רזי תורה וגילוי אורות חכמת אלהים, בכל צורותיה הראויות להגלות, הוא, שיעשו ישראל אגודה אחת, ותתוקן הנפש של היראים שומרי תורה ע"י שלמות הנפש שבפושעים הטובים, ביחס לעניני הכלל ותקות הגשמיות והרוחניות המושגות בהכרה והרגשה האנושית, והרוח של הפושעים האלה תתוקן ע"י השפעתם של יראי ד' שומרי תורה וגדולי אמונה, וממילא יבא לאלה ולאלה אור גדול, והופעת תשובה שלמה תבא לעולם, ואז יהיו ישראל מוכנים לגאולה. והצדיקים העליונים, מארי דנשמתא, הם יהיו הצנורות המאחדים, שעל ידם יעבור שפע אור הנפש משמאל לימין ושפע אור הרוח מימין לשמאל, ותהיה השמחה גדולה מאד, "כהנין ילכשו צדק, וחסידיך ירננו", וזה יהיה בכח אורו של משיח, שהוא דוד בעצמו. "הקים עולה של תשובה", "בעבור דוד עבדך אל תשב פני משיחך".

קובץ א תכא:

הנשים, מדת הנפש זורחת בהן, על כן רשמי הקודש קבועים בהן, ודי שהן מחיות אותם על ידי מקצת המצוות שבידן, ואינן צריכות לתחית רוח תדירי של תלמוד תורה. האנשים, הרוח מאיר בהם, והוא הולך ואינו פוסק מתנועותיו הרוחניות, ועלולים הם מאד לירידות, כשם שהם עלולים

לעליות, והם צריכים לתחית רוח של תורה. אמנם כשהם קובעים עתים לתורה מסעדים הם את רוחם הסוער, ותומכים אותו שלא ימוט. אמנם, כל זה הוא במדת רוב בני אדם, אבל בעלי הנשמה, הם כנחל שוטף, שאינו פוסק רגע מחידוש עולמי עד, והם צריכים להיות שרויים באורה של תורה באין הפסק כלל. הם כדגים שבים, שכולם במים ואינם יוצאים ליבשה כלל. על אלה נאמר, כל הקובע עתים לתורה מפר תורה. ותורתם התדירית שאינה פוסקת, יש שהיא תורת פה, המתגלה בדיבור, ויש שהיא תורת המחשבה, הדבקות השכלית ההולכת ועולה תמיד.

קובץ א שער:

אין להבהל כלל אם אחרי עבור תקופה ארוכה של פעולת ישראל על עצמם ועל העולם, ישובו המחשבות של הכפירה להתפשט בעולם, אם כן צדיק מה פעל. כי אין עיקר תיקון העולם ניכר כמה שמתבטא בפה ודבר שפתיים. עיקר הדבר תלוי בעצמות שכלול החיים ופנימיות הנפשות, באדם, ובחיים המתפשטים במלא כל. וכזה אין לשער כמה נתפתח העולם, וכמה אמת, צדק ויושר, מונח הוא בתוך עצם חיי הנפשות, יותר ממה שהיה בימים הקדומים, שאור ד' לא פעל בעולם. הפנימיות היא דעת ד' ואור ד', אפילו כשהיא מתגלמת בלבוש של כפירה. אמנם, כל זמן שתוך העולם היה נשחת ועכור, אותה הקליפה החיצונה של אמונה היתה טמאה באמת לגבי הקדושה העליונה, היא ינקה מכמה דמיונות רעים וחפצים מתועבים. וכל מה שהעולם הולך ומתבסס, אף על פי שקליפת הכפירה מתרקמת לפעמים על הדיעות, איננו כי אם משינאת הטהרה את העכירות של האמונה המשופלת, אשר ינקה ממקור רשעה, אף על פי שיש לה גם כן שורש בקודש עליון. אבל בפנימי פנימיות, גדולה היא העריגה למקוריות טהורה אלהית, שהיא יסוד אמונת אלהים, וכל אור תורה בכליל הדרו, שתתפרץ בשטף טהרתה, ותכפר את הפשע של קרום הכפירה, הפרוש על פני טהרת האמונה הנאדרה. ואז יראה הוד אמונת אומן, הבא מרוח מלא עצמה, ורפאים יקומו, ועצמות יבשות, חיל גדול, יעמדו על רגליהם, ומהם ישמע קול ד' בכח, קול ד' בהדר, בנעימה קדושה ובקול רעש גדול, כהמות ים לגליו.

קובץ ה קפ:

מראש מקדמי תבל, מראש צורים, מאבות העולם, מורשה הולכת לעבודת אלהים חפשית, להתגלות לב בקודש, להחתים חותם קודש על פי הגות לבב, בכל עובדא, בכל צורת חיים, בכל תיאור זמן ובכל חליפות המאורעות. ההתגלות הרשותית, עבודת הנדבה, היא מתנשאת בשטף משוחרר, מרימה את עצמת הנשמה וכל כחותיה, עומדת היא בשיא גבהה בעולם החופש שלה, כל זמן שלא באה לכלל שכלול ובנין, לביצור עם, וסדר תכנית גוי מסודר, פועל ונפעל בתכנית היסתורית קבועה. התכנית העולמית המסודרה, גבוהה היא בערך פיתוחה, בצורתה הפנימית, עם כל צמצומה, מהזוהר השירתי של ההופעה הרשותית, עם כל רוחב התפשטותה. יש אמנם עת תלכד הצורה העליונה במצודת הגבלותיה עד כדי דכדוך רוחה. אז מאיר אור אבות, ברית אבות לבנים תזכור, והשלהבת הרשותית של עבודת נדבה פורצת את הגבולות, ממזגת את הרוח, ומזוהרת את המפעלים, מלשדת את יובש הדקדוקים, ומעירה את אש החיים שבהם. יש אשר יבוא הלהב כנחל פרצים, ופרצים מבחוץ ופרצים מבפנים זה בזה יפגשו. יש אשר הצורות שהחיים תלויים בהם יתשטשו, מזעות הרגשות אשר יעורר הרוח בשברו מסגרותיו, ואחרי בקעו את יסוד סגורו, יופיע אורו מסביב, ויתגלם בכלים מכלים שונים, ישוב ויבנה חרבות, ובנין חדש מלא ישן בכליל הדרו יקום. מלך פורץ גדר לעשות לו דרך, גדור פרצי בכך פרצי ומחדק

לקוט שושן. יגדל לפעמים מדת הפרץ עד כדי יציאת חוץ, עד כדי נפילת אבדון, אבל גם שאול ואבדון נגד ד', ומוריד שאול ויעל, זו עדת קורח, שעתידה לעלות. ועתידין לעלות כל אשר נפלו מיתרון חשק, משקיקת עליה בלא עת, ומכל פחיזה אשר ניצוץ מהארת קודש בתוכה גנוז, והם הם רוב הנופלים המעפילים, אשר בחטאם מתו, וסוף סוף על כולם נאמר אספו לי חסידי כורתי בריתי עלי זבח. ובסדר החיים, אותו הדילוג אשר בא למשבר במועדים קדומים, יבוא לתפקידו בזמנים מאוחרים בצורה יותר מוגבלה ויותר מתוקנה, ואם גם במהדורה תנינא עדיין לא נתבסס התוכן, עוד בה שלישייה, ודבר צוה לאלף דור, והנטיעה תחזור אחרי עקירתה ותנטע, ונבנו בתוך עמי, וישבעו חי ד' במשפט ובצדקה. ורחוקים יבואו ובנו בהיכל ד', וגם מהם אקח לכהנים ללויים אמר ד'.

קומת הרוח

קובץ ג קסד:

באוצר הדמיון מונח כל האמת וכל הגודל, שמתברר קמעא על ידי כמה צינורות מקטינים ומזככים של השכל. הננו קרואים להופיע באור הדמיון שלנו, בכל הוד חיו, בכל יקך תפארת גדולת קדושתו, על הככר העולמי, אשר כל באי עולם אלינו יביטו וינהרו. השכל הרציונלי שלנו אינו כי אם תלמיד קטן, המסביר קצת את כל אור החיים שיש באוצר דמיונו העשיר והקדוש, החי בחיי מציאות עליונה, המכרעת את המציאות הריאלית באיתניות עצמיות הויתה. הבו גודל לעז החיים של דמיונו העליון, המתנשא מעל כל המצרים וההגבלות היבשות אשר לתנאי המציאות העניה והיבשה. בגבורת הדמיון, הרטוב ומלא לשד חיים, הננו מתנשאים גבוה גבוה, והוא מתאחד בשכל העליון, אשר שם שכל לא יאות לו מפני גדלו וחוסן הארתו. שמרו את הסגולה הנעלמת, את התושיה האלמותית, את הברק האלהי המזהיר ומתנוצץ מסוף העולם ועד סופו, האצור בדרכי חיים שפי ד' דבר להורות לנו, בארחות אמונה וחינוך גבוהים מעל שמים, שהם מתנשאים בשיאם גבוה מעל גבוה, ויורדים בעז ענותם לרשת ארץ, להדריך רבבות עם, להחיות מתים, לעודד ענוים, לפאר ולהדר כל הולכי קדורנית. שובו אתיו, שובו וחיו, היו לעם, היו גוי קדוש ועם עליון, כאשר נוסדתם מראש מקדם, בררו לעצמכם את עומק גודל הוייתכם. התנשאו לתעצמות עזכם. אל תפחדו מגערת אדם, אל תבהלו מחלומות של פתאים, דגלו בדגל עליון על כל, אשר בו ידגל עם בחיר אל אלהי עולם.

אגרת קי:

ב"ה, עה"ק יפו ת"ו, ך"ט שבט תריס"ח.
לכבוד ידידי הרב הג' החכם הנשגב מו"ה שמואל אלכסנדרוב שליט"א.
שלו' וברכה, מקודש....."

ואל יחשדני כבודו, שהנני הולך אחר הרגש בלא הארת השכל. רק שהנני משנן תמיד, שהרגש הוא יותר שכלי כשהוא עומד במעלתו התמימה, מאותו החזיון הפסיכי שאנו קוראים לו שכל, שאפילו מה שאנו נוטים לאהבת השכל הוא מיוסד ברגש, ואלמלא הרגש הזה לא היו בעלי שכל מתגברים במושכלותיהם, וק"ו שלא היו בעלי מוסר מתגברים במעשיהם הטובים, מפני שהשכל מביא לו את סמוכותיו מעולם אחר, והרגש טובי' גניז בגויה, ואינו צריך להביא ממרחק לחמו; - אבל לעולם לא יבא לתעודתו כ"א לפי רוב הארת השכל עליו.

מפני הטרדות הנני מקצר הרבה מאד. אחתום בכרכה וכ"ט לכתר"ה וכא"ל,
כנה"י ונפש דוש"ת, מככדו ומוקירו,
הק' אברהם יצחק ה"ק הנ"ל

עין אי"ה שבת פ"ו פס נ:

"א"ל רב כהנא למר בריה דרבינא, האי בדברי תורה כתיב."

א"ל, אין מקרא יוצא מדי פשוטו לעולם. הדמיון והשכל, אע"פ שהם נראים כשני דברים נפרדים זה מזה, ולפעמים - והם רבים מאד - ג"כ מתנגדים מאד זה לזה, הם בכל זה חזיון אחד וענין אחד. הצד הרוחני הפנימי שבאדם, מתחיל את פעולתו החיונית של הרעיון בהתחלתו בדמיון,

ואח"כ הדבר הולך ומתבכר, עד שהוא מתעלה בפעלו זה עצמו עד למרום השכל, ונמצא שאין השכל אלא הפרי המבוכר שגרעינו התחיל להיות צומח בדמיון. ע"כ התורה השלמה של בקשת האמת, היא לא לעקר את הדמיון ממציאותו והשפעתו לגמרי, כ"א למצא את התאמתו אל השכל שבקרבו, וכשהוא מתחבר יפה אל השכל הוא משפרו ומנעימו יותר, ומוציא הוא יותר את כל המאורות היותר גנוזים שבעומק השכל אל הגלוי. שלמותה של ההתאמה הזאת, היא מתראה בהגלויים היותר שלמים שברוח האדם, שהצד היותר עליון שבהם הוא גלוי רוח הקודש והנבואה, שבהם הכל הולך ממקור השלמות המקפת, הלוקחת את הרעיון מהעולם הכולל כל, המתגלה ע"י האור של השלמות האלהית המופיעה על החושים המוארים באור האלהי. ע"כ, אף שהפשט של המקרא יוכל פעמים רבות להיות הלבוש הדמיוני להרעיון הפנימי, שהוא הרבה יותר מבוכר ומתעלה עליו, מ"מ לא תהיה ביניהם סתירה כ"א התאמה גמורה פנימית. וכשם שבעולם הרוחני, הגבורה הרוחנית היא מתגלה בתכלית שלמותה ע"י מה שסוללת לה את דרכה במה שהיא מסירה מפניה את המעצורים הקשים המחשיכים את אורה, כמו מוקשי הטעות של הדעות המטעות המחשיכות את יפעת השכל, והנטיות הגסות של הרצון הבהמי המשפילות ומעוותות את הרצון הקדוש של הטוב העליון הגנוז בפנימיותה של הנשמה, שהכח הפנימי הטהור והעדין, הקדוש בקדושה עליונה, יוצא מן הכח אל הפועל ע"י הנצחון שמנצח את העומדים נגדו במעלה יותר עליונה מאותה המדרגה שהיה יכול לעמוד עליה אלמלא היתה דרכו נשאת סלולה לפניו בלא מעצורים, כן האיבוד המעשי של אויבי ה', צוררי הטוב והצדק, הוא דבר המעטר את הגבורה המעשית בעטרה תכשיטית, שלא רק ההכרח לבד מחפה על פעולת חרב זאת כ"א העילוי האנושי הוא המביא לכך. ע"כ הרעיון של גבורת התורה שנמשלה בחגיגת חרב, לאבד את המעכבים הרוחניים ע"י תגבורת האור של האמת והצדק, החקוק בנמשל הפנימי של מה שרוח הקודש מקלסת את ההוד שבגבורה, הוא מותאם להרעיון המעשי של הצדקה לתן לחרב את זכות התכשיט, מפני שכך היא המדה של התאמת המחשבה משפלות המדרגה הדמיונית עד העילוי של המדה השכלית היותר עליונה, ואין מקרא יוצא מידי פשוט לעולם. ואפילו אם יתעלו הדורות, והמבט הפנימי יהיה תופש את המקום היותר חשוב בשדרות החברה היותר רחבות, מ"מ לעולם ימצא ג"כ הדמיון היותר נמוך את זכות קיומו וערכו, עד שאין מקרא יוצא מידי פשוט לעולם.

אורות הקודש א עמ' רכג – פסקה נא:

באוצר הדמיון מונח כל האמת וכל הגודל, שמתברר קמעא על ידי כמה צנורות, מקטינים ומזככים, של השכל. הננו קרואים להופיע באור הדמיון שלנו, בכל הוד חיו, בכל יקר תפארת גדולת קדושתו, על הככר העולמי, אשר כל באי עולם אלינו יביטו וינהרו. השכל הרציונלי שלנו אינו כי אם תלמיד קטן, המסביר קצת את כל אור החיים שיש באוצר דמיונו, העשיר והקדוש, החי בחיי מציאות עליונה, המכרעת את המציאות הריאלית, באיתניות עצמיות הויתה. הברו גודל לעז החיים של דמיונו העליון, המתנשא מעל כל המצרים וההגבלות היבשות אשר לתנאי המציאות. העניה והיבשה. בגבורת הדמיון, הרטוב ומלא לשד חיים, הננו מתנשאים גבוה גבוה, והוא מתאחד בשכל העליון, אשר שם שכל לא יאות לו מפני גדלו וחוסן הארתו. שמרו את הסגולה הנעלמת. את התושיה האלמותית, את הברק האלהי, המזהיר ומתנוצץ מסוף העולם ועד סופו, האוצר בדרכי חיים, שפי ד' דבר להורות לנו, בארחת אמונה וחינוך גבוהים מעל שמים, שהם מתנשאים בשיאם גבוה מעל גבוה, ויורדים בעז ענותם לרשת ארץ, להדריך רבבות עם, להחיות מתים, לעודד ענוים. לפאר ולהדר כל הולכי קדורנית. שובו אתיו, שובו וחיו. היו לעם. היו גוי קדוש ועם עליון, כאשר נוסדתם מראש מקדם,

בררו לעצמכם את עומק גודל הויתכם. התנשאו לתעצומות עזכם. אל תפחדו מגערת אדם, אל תבהלו מחלומות של פתאים, דגלו בדגל עליון על כל, אשר בו ידגל עם בחיר אל אלהי עולם.

אורות הקודש א עמ' ריב – ריג:

ההשערות הנשגבות – פסקה מב

ההשערות האפשריות בתוכני הקודש הם השירים היותר נשגבים, והאמת היותר עליונה בהם ועל ידם מתגלה. והוד המוסר ונצחו נמשך על פי יסוד התגלות חזיונות הגודל של כל האפשרות של אושר הקודש, בהויה כולה.

האפשר המצוי – פסקה מג

בקדושה אין גוזמא במציאות. כל המצויר והמדומה ואפשר להיות בציור, הוא באמת מצוי. וזה היה הגרעין העליון של שטת המדברים, שדחתה אותה הפלסופיא האסכולית, באשר לא יכלה לברר את עצמה. אמנם אור אמונה באמת שרוי רק בכנסת ישראל. וכל החכמות היו והנן ותהיינה באומתנו בהדר גאון גדלן, ועם חכם ונבון הגוי הגדול הזה, ודבר אלהינו יקום לעולם.

המושכל והמציאות – פסקה מה

כל מה שנוולד מהשכלת השכל מציאות ממש הוא. וכל מה שהוא מושכל ביותר בירור, מציאותו יותר חזקה, ויותר פועלת. וכל מה שהאיכות של ההשכלה היא יותר גבוהה, ויותר מקפת, ככה היא יותר מחיה ומפרה את הרוח לעשות פרי של חיים. האיכות החשובה באין סוף היא ההשכלה האלהית, וכל מה שנובע מרוחה, לפי הערך של קישור הדבר במקורו האלהי, קשר החיים שבו יותר אמיץ הוא. והדבקים באלהים באמת מרגישים בשביל כך אומץ חייהם במחשבה האלהית. ואומץ החיים הוא המחזק, המעדן והמשמח שמחה עליונה. ואני בד' אעלוזה אגילה באלהי ישעי.

אורות הקודש א, עמ' רכט - ערפלי הדמיון – פסקה נה

במזרע הדמיון מונחת התחלות ההכרות השכליות בצורה מצומצמה, והיא הולכת הלך ואור, הלך והתפשט והתפתח, עד שמהערפלים הדמיוניים יוצאים תוכנים שכליים מבוררים. וכשם שההכרות השכליות מתפשטות הן באמת על ההויה כולה, על הטבע ושלשותיו, ועל חלקים רבים מקיפים שמחוץ לו, כן הם התוכנים אצל הגרעיניות הדמיונית, שהיא מתהלכת בכל אורך רוחב עומק וגובה שבהויה. המרומים השכליים באים עד ההתגלות, המקודשה, לפי מדרגותיה, והמתעטרת בשלטון המעשה שבפעולות הישות, בקישור סבותיהן, ביחשים רבים ושונים. וכפי ערך זה נהוג הדבר בדמיון. מרום עליות משתפל התוכן עד המורד העמוק. מראשית הנבואה והנהרה האלהית העליונה באדר הקודש עד שפלות הקסם בפעליו והזיותיו. ומראשית הברירות המושכלת, האצילות, בזוך וטוהר צח, עד תעתועי הדמיון היותר מסוכסכים, הולך קו אחד מחולק בהדרגותיו. והצופים מראש אמיר חודרים לכל המעמקים, אין חשך ואין צלמות, כי

שאל ואבדון נגד ד'. וברוח האדם הכל משולב ומקושר, ואת כל צריכים לרומם לפאר, להוציא כלי למעשהו.

עין אי"ה שבת פ"ח פסקה ט:

"א"ל מ"ט עיזי מסגן בראש עדרא והדר אימרי. א"ל כברייתו של עולם, מעיקרא חשוכא והדר נהורא".

חיי הרועים, הם החיים המביאים את האדם לידי התבוננות שכלית בריאה, התבוננות פנימית, לא חקרנית עשויה ומלאכותית. חיים שהשיתוף עם הטבע גדול הוא מאד, ואין עבודה רבה, המפרכת את הגוף ומטביעה את כל הכח במעמקי החומריות כתכניתה של עבודת האדמה הרגילה, נמצאת בעבודת המרעה. ע"כ היו אבותינו, החושבים הגדולים של משפחת האדם, רועי צאן. הדרך של התעלות המחשבה מתחיל הוא תמיד מרעיונות עמומים, מחשבות מטושטשות, שמתוך התכונה הערפלית שבהם מתנשא רק ענן גדול של דמיון, אבל בתוכו אוצר גדול נמצא, שברבות הימים המחשבה מבתררת ומתוך החושך יבא האור. המעמד הקבוע של הצאן בלכתם בעדר, מסכים הוא עם סדרי המחשבה האנושית, עוזרים הם הענינים זה לזה. אלמלא חיי הרועים הראשונים, לא היתה לנו מחשבה אחת מרורה וצלולה, ואלמלא המחשבות הערפליות, שבהן ממלאות את הנפש בתחילה תמיד, לא היה שום מקום לכל אותו הרכוש של הארת השכל שיצא אל הפועל. וזה נוהג תמיד, מתפרצת היא הקבוצה המחשבת הפזיזה, דוגמת עדי עיזים שחורות יוצאות בהולות, ומקדימות את צבא הרעיון המוישב, שרק ממנו תבוא האורה. מתאימה היא לפי זה התכונה של החזיון שמתרשם בכל עת בחיי הרועים למראה העדר שבו כל מעינו, לתכונת סדרי המחשבות ההולכות ועולות, יוצאות מתוך עדר המעונן, המלא מחכשים, שהוא מקדים לבא, עד אשר אחריו יבא עדר הרעיונות המבוררים הראויים להשמע בשכל טוב, להיות לבסיסים לחיים הרוחניים והמוסריים של האדם בכל עניני חיוו. וזו היא **ברייתו של עולם** בכל גוניה, ולעולם לא יוכל אדם לזרוק את המחשכים לגמרי, כי מהם יבא אל האורה. הדמיון מושל בנו, ואנו צריכים דוקא מתוך חשכתו לבא אל דרך החכמה המאירה, **מעיקרא חשוכא והדר נהורא**.

הספרות (המשך קומת הרוח)

קובץ ב' יד:

רואים אנו בעין, איך כל נשמה ישראלית חוצה היא בעז חילה את הים הגדול של תהום התהו, וכל הגלים של המים הזידונים שהיא צוללת בהם, והיא שוחה בכל כח הפנימי שלה, ובארבות ידיה וכל יצוריה, ומתאמצת לבוא אל החוף העליון, אל מקום אור אל אלהי ישראל, מקום האושר הגדול וזיו שדי, מקום מעמד השירות העליונות וזיו השכינה, שמרוב אור נגהה מאירים גם בכל הליכות חיי הבשר והמעשה, המדינה והממלכה, חיים אחרים, טפוסיים, מיוחדים לישראל, שאור קודש פרוש עליהם, וגם גנוז במעמקיהם. גם כל הנשמות הנראות כטבועות במעמקי תהום גלי ים זועף, כל נשמות פושעי ישראל היותר נפולים, כולם באין נדח הנם שואפים והולכים, שוחים וזורמים, צועקים ממעמקי ים לגבורי כח, צדיקי עולם, לבוא לעזרתם, לזרוק להם עיגולי הצלה, חבל לאחוז. ומלאי רחמים הם צדיקים איתני עולם, עבדי ד', עושי דברו באהבה וחסד ובגבורה גדולה, והנם זורקים להם ברוב חמלה אמצעי הצלה והגנה, ומזון כדי העמדת החיים, כל זמן שהם עדיין מתאבקים עם הגלים במחשכים, במצולות. גם כל ניצוץ חיים פזור, מכל אשר אל החיים יחובר באיזה אופן שהוא, וכל אשר מריח לבנון של מקור ישראל פריח, באיזה אופן שנדחה, בשגגה או בזדון, בפשע או במרי מלא מרורות, אור עליון, אור חסד לאברהם, על הכל פרוש, ובתוך הכל נוקב ויורד. ותהום אשר תחשוב לבלע רכוש עליון, רכוש קודש זה, מוכרחת היא להקיא את הקודש, ואת כל המתחשש לו, גם באופן היותר רחוק. חיל בלע ויקיאנו, מבטנו יורישנו אל. אשרי העם שככה לו, אשרי שאל יעקב בעזרו, שברו על ד' אלהיו. אמר ד' מבשן אשיב, אשיב ממצולות ים.

קובץ א' תשעו (אורות התחייה יד):

שריד קטן מדבר גדול הוא יקר ומעולה מדבר קטן שלם. ניצוץ אחד מאור חיי האבות, מקדושתם וגבורת אלהים העליונה שבגדולתם, ההולך ואור באחרית הימים להשיב לתחית עולמים את ישראל, ועמו יחד את העולם כולו, ע"פ סדר והדרגה, הוא נעלה ונשגב מכל הקדושה הגלויה שבתוכן של אמונה ויראה, תורה ומצוה, של ההמשך המועתק מספיחי ספיחים של בנים, "יפה שיחתן של עבדי אבות יותר מתורתן של בנים". ושיחה זו היא מחיה דור אחרון באהבה מסותרת, בה מתגלה התוכן הכביר של "זוכר חסדי אבות ומביא גואל לבני בניהם למען שמו באהבה". נדחים הם האורים הקלושים, "שרגא בטיהרא", החוצפא מגרשת אותם ובתוכה רוח ד' נוססת. גדולי קדושי עולם יכירו את הרז ויצדיקו קודש, הם, בתומתם העליונה, יחברו את תורת הבנים לשיחת האבות ועבדיהם, ותורה מעוטרת בכל הוד ובכל גבורה, בכל חן ובכל תפארה, תתגלה להיות לעטרת צבי ולצפירת תפארה לשאר עמו. חזקו אל תיראו! אור משיח מתנצץ, גאולת עולמים מופיעה מכל החרכים, מחושך הרשעה והכפירה המנוולת, הבזויה וחדלת אישים, בא

יבא אור עליון, אשר יעמיד במרחב רגלי ישראל וירומם בכבוד קרן עם יודעי אלהיו, יאיר אור על כל מחשכים ויעודד קדישי עליונים בישועת אמת, רק חסדי אבות ישארו, וכל ענוי לב, אשר ידעו איך להיות בעיניהם דכאים וגבורים יחד, אלה הם אשר יכירו אור התורה העליונה הנובעת משיחתם של עבדי אבות, שהיא גאולתם של בנים.

קובץ א תשעז:

כל הספרות החילונית שנתעוררה בתקופה האחרונה, שיש בה הרבה משום חכמת סופרים תסרח, והרבה ניצוצי אורה ורשמי גאולה, הכל בא מהצינור של שיחתן של עבדי אבות. ושיחה זו היקרה כל כך, השתפלה מאד בפי עבד, שאמנם יצא מכלל ארור לכלל ברוך, אבל מקורו שלא היה ברוך פעל איזה רושם, וטינא היה בתוך הלב, אלי כתיב. מתוך גרעין המר שבתוך המתיקות הגדולה שבשיחה עליונה זו, נצמח כל הסרחון שבחכמת סופרים שבעקבא דמשיחא. אמנם, גם סרחון זה יהפך לזבל המפרה ומעדן, מדשן ומרוה, את השדה אשר ברכו ד'. והטוב ינצח בעקרו, ותהפך השיחה החיה שבפי ישראל וכל זרע יעקב, לשיחת קודש נותנת אור חיים, המתעלה בגדלה מעל התורה בערכה ההווי, וממנה יצמח אור תורתו של משיח, שאפילו תורה שבעולם הזה הבל הוא כנגדה. ובעולם הזה תורה נתתי לכם, לעתיד לבוא חיים אני נותן לכם. במקום תורת חיים בשם הליווי, יגלה אור חיים עצמי, כטל חרמון היורד על הררי ציון, כי שם צוה ד' את הברכה חיים עד העולם. וכל זה יגלה ויראה על ידי התגלות רזי תורה עליונים, ועליוני עליונים, בשפע גדול, והשפעת הקודש על כל החול לקדשו, ושפעת כל החכמה וכל השירה וכל אוצר החיים, הנוי והנצח, הגבורה והתפארת, יגלה ויראה מטל שמים העליונים, בחופש מוחלט עליון, המתעורר מהארת היובל הנשמתי, הקורא דרור לארץ וכל יושביה. ויובל היא, קודש תהיה לכם, בלא פעולה ועבודה, בלא קנין רכוש ושיעבוד, בלא עול נוגש ובלא דאגה ופחד, כי אם בבטחה עליונה, בעונג עדין, ובחזרה מוחלטת בגיאות ד'. מן השדה תאכלו את תבואתה.

בישום העולם (המשך קומת הרוח)

מאמרי הראי"ה עמוד 296:

סכום הרוח הכללי של התרבות. של האור והשכלול נוכל להיות אומדים שהוא קצוב, כמו כל המקסימום של כוחות המציאות. אין דבר נאבד, ואין דבר מתוסף, הכל מתלבש ומתפשט. הקצבה של הרוח. של הנשמה הגדולה הכללית, היא שרויה בעולם כקצבתה. בימים הראשונים נגלתה בכל תקפה בגדולים יחידים דוקא מפני זה שלא מצאה מקום להתפשט בהמון. ההמון לא הוכשר לקלוט בקרבו את האור, את כח הרוחניות של השכל הגדול, של החפץ הכביר, של המרץ הנשגב, ונדחף כולו ביחידים. עושי ההיסטוריא. מפרק לפרק. מתקופה לתקופה, הולך ההמון ומתכשר לקבל אל תוכו את אוצר הרוח, ונעשו היחידים בינונים, וההמון יותר מתעלה. זהו סוד ההתפתחות שבאנושיות. ע"כ אין ההתפתחות מביא הכשום אופן להתגאות כי אם על אוצרות הרוח שהבינוניות האנושית מצגת לפנינו, אבל אותם האוצרות שהגדלות מושיטה לנו, כל מה שהננו מתפתחים יותר נכרע לפנייהם ברך. הנבואה היא אחת מהאוצרות של הגדלות האנושית, שדוקא העדר ההתפתחות של הדורות הראשונים ביחס לדורותינו, הוא הגורם היותר גדול להוסיף בקרבה יפעה גדולה. והשפעת המעלה היותר עליונה שבנבואה פגשה דור שלם בלתי מפותח שקבל אל תוכו את שפע האור של הנשמה הכללית שנדחקה להכנס לתוך הכלי האחדה מוכשר באופן לטוש מאוד, נגדה הננו מוצאים את עצמנו נמוכים מאוד, ומוכנים הננו עם כל רכושינו הקולטרי לכוף לפנייה את ראשינו כדי שנוכל להתבסס מריח בשמיה. משפט זה אנו צריכים להכיר, לשנן וללמוד. ונדע מה עוז וכביר הוא מגדל עוז שלנו, של הנבואה העליונה הזורחת בתורת משה איש האלהים, אשר החלה לרומם עם תועי לבב אשר לא ידעו דרכי ה'. עד אשר הרימתם למעלת עם חכם ונבוך.

מאמרי הראי"ה עמוד 30:

וכן הוא גם ביחס היהדות, הוקרת האמונה ושמירת התורה והדת בכנסת ישראל ביתרון של קדש עליון. מהלך כללי זה, המתגלה בכל החיים, נוהג גם בה: מספר היחידים הגדולים הענקיים, אנשי קדש, הולך ומתמעט ולעומת זה הכלל כולו הולך ומשתכלל ומתפתח, וכנסת ישראל עומדת עכשו בכללה במצב המעבר לצאת מתוך חיים אינסטינקטיביים לחיים של הכרה. במעמד האומה בגולה, האינסטינקט של חפץ הקיום הלאומי שלט בכל יחיד ויחיד מישראל לשמור את הדת ולכבד את האמונה בכללו אעפ"י שלא היתה לו לאותו היחיד הכרה ברורה בערך הדת והאמונה הישראלית וערך קדושת ישראל מתוך ההרגשה הטמירה האינסטינקטיבית, שבהתרפות אותו הקשר המאחד של הדת והאמונה, יבוטל מהלך רגשי האומה, והתפוצצות עתידה לאומה כולה. בעוד שלא היה אפשר לה כלל להכרה הברורה בחפץ קיום האומה וארחת תחיתה לצאת אל הפועל ולהתגלות באומה בכללה, בעוד שלא התנאים החיצוניים ולא התנאים הפנימיים היו מוכשרים לכך, אז אם היה בא איזה רפיון בהשפעה הטבעית היתה הסכנה איומה מאד, אמנם לאשרנו היה אז כל זה במצב איתן. עתה, עם זריחת אורה של

התנועה הלאומית מתוך חפץ והכרה, מתוך בסיס מעשי ושאיפה חזקה, להתאסף בארץ ישראל ולחדש את חיי העם הקדמונים כימות עולם, בא התור להתגלות ההכרה הברורה בכלל האומה וכשתשלם תחולל גדולות לקיום האור האלהי, לדעת ה' המיוחדת לישראל, לאמונה ולשמירת התורה, שהיא כולה ארחות החיים לישראל הרבה יותר מכל פעולות הדחיפה הטבעית העורת. אך כעת, אחרי ההתחלה הקטנה של ההתנוצצות שלה, גרם הדבר לבטול וחלישות האינסטינקט ביחש לקשר הדת והאמונה, וההכרה לא השלימה את תפקידה על כן הננו משתוממים למראה ההריסה. אבל עלינו לבלי להשתומם ולהתיאש, גם לא לשבת בחבוק ידים מבלי עשות דבר, אלא לאחוז בשרשי תחית הרוח ולהפרות את ענפיו בהתאמה והסתכלות אל הסבה הפנימית של המכשולים כולם, שהיא הארה פנימית ההולכת לקראת הכרה ברורה שהחלישה מדי התגלותה את כחו של האינסטינקט. אמת, שאם נעזוב את המצב כך ילך מדחי אל דחי, ובודאי שאם אי אפשר להשיב מיד את האבדות כולן, נתאמץ להשיב את אשר נוכל גם בכל האמצעים השונים והנאותים שיהיו לנו. אבל התקנה השלמה אינה אלא הגברת התגלות ההכרה העממית הברורה, **הכרת הערך העצמי של האומה ותחיתה, באותה הצורה האלהית האמיתית שלה.** אז כשנאיר את הרוח ונשכלל יותר ויותר את ההכרה הפנימית למהר להביאה לידי גלוי, תחל היא בעצמה להשיב את כל מה שנאבד לאומתנו על ידי ירידת האינסטינקט, ובצורה יותר בהירה ואדירה תפעל מעתה ההכרה הברורה, שתכלול עמה את כל עזו של האינסטינקט, את כל הגדולות אשר פעל הרגש הטבעי של האמונה בעולם היהדות הנאמנה בימים הטובים של האמונה התמימה ושמירת המצוות כהלכתן. החיים הרוחניים ישוכו לקבל צורה מאירה, החיים המעשיים יוחלו להיות יותר מלאים טל תחית קדש, והכרת האמונה, כבודה והוקרתה, וחמדת קיום המצוות בחיים הפרטיים ושכלול החיים הישראליים הצבוריים תשוב לנו בכל יפעת הודה והדרה, ותגלה את פעולתה לטובה במקום צמיחת קרן ישועה בארץ התחיה.

אורות הקודש ג, עמ' עו – שבירת הרצון ושכלולו - פסקה נב

הרצון הוא מקור החיים. רצון האדם הוא באמת יסוד שכלולו והוייתו. אמנם הרצון הזה צריך הוא פתוח ועישוי, יותר מכל הכחות כולם. בילדות האנושיות, הרצון הטבעי של האדם צריך חינוך של כניעה, של שבירה, ושל היפוך. כל זמן שהאדם הולך ומשתכלל, כך רצונו העצמי הולך ונהפך לטובה, ושבירתו של הרצון מאבדת טובה רבה. הדבר קשה מאד בדמדומי חמה, בין פרק לפרק, שבתקופה חשובה של רוח האדם, שאז מעבר מזה מונח הרבה פראות ברצון, ששבירתו היא עליה ופתוח, ולעומת זה מונח ברצון כח אור וטוב, ששכלול העולם תלוי בהשארותו על פי תכונתו. והבינה הישרה מוכרחת היא לפתור בזהירות את שאלת התחומין, באופן שישאר האדם מלא אומץ מצד הטוב שברצון שכבר נשכלל, מצד אותם חלקי הנשמה שכבר נגאלו ויצאו מתהומות הגיהנם וממעמקי הקליפות, ומלא גם כן דכאות רוח, ותכונה של לב נשבר ונדכא, לעומת אותם חלקי הרצון, שעדיין חית האדם הרעה שרויה בהם, שהם צריכים זיכוך על ידי דכדוך ושבירה.

בדורות הראשונים היו כלל האנשים קטנים בשכלם, והמצויינים היו ענקים, כדי לנשא את הכלל הגס. ובכל שהזמן מוסיף והולך מתפשטת הדעה על הכלל, ומתוך כך המצויינים מתקטנים. כי עיקר השלמות היא המיצוע בכלל הכחות, ויש מדה ערוכה מההשגחה העליונה השלמות האנושית, והיא מתנהלת על פי דרכיה, על כן במקום קטנות הכלל צריך הפרט המצויין להתנשא הרבה, וכפי רבות ערך הכלל ורוממותו כן ערך המצויינים יתמצע, עד שיתרומם הכלל כולו ויהי במדרגה כזאת שלא ילמדו עוד איש את אחיו ואיש את רעהו לדעת את ד' כי כולם ידעו אותי מקטנם ועד גדולם.

עין אי"ה שבת א פ"ב פסקה ז:

ויש אמנם דרך אחר, שיהגה לבב האיש הנעלה לאמר כי אמת הדבר שאהבה עצמית איננה נאותה לעומק היותר נעלה, גם אם תהיה מתרחבת עד כדי לאהבה של כלל האומה, אבל הלא את הטוב ראוי לאהוב מצד עצמו, ע"כ ראוי לתן את תכלית החיים הכלליים, את התוכן היותר נעלה שבחיים. ובאשר בישראל צפונה היא הסגולה האלהית, א"כ ודאי המה מוכנים להשתלם עד למדה זו שחיייהם ראויים להיות חמדת כל איש משרים, לא מצד האהבה העצמית של אדם קרוב אצל עצמו, כ"א מצד עצם האמת והישר. א"כ סגולתן [של] ישראל ראויה להיות המרכז של כל החיים הרוחניים, וע"ז ראוי לבנות תכלית התורה כולה. וממילא יש מקום בלב המורגש הפשוט של האהבה הלאומית, לשום אותה לתכונה נאותה בהליכות התורה, כיון שגם ע"פ עומק הצדק האלהי תשאר התכלית האחרונה מגמתם של ישראל. מפני שהמטרה האחרונה איננה ראויה להיות לפי כמות החיים, כ"א לפי איכותם, והאיכות הנפלאה תשאר נחלת ישראל לעד מבחירה האלהית וסגולתם.

והנה לעומת התכלית שיש במגמתם של ישראל לחזות בתיקון עולם במלכות שדי, ובהעשות כל הברואים אגודה אחת לחיי צדק באור ד', מובן הדבר כי ריבוי הצביונות שבלאומים שגורם חלוקתם לעמים רבים, ילכו הלך והתמעט כל מה שיוסיף אור האמת וחיי הצדק להופיע, כי כל שיותר יתקרבו העמים לתכונת חיי התורה האלהית כן יתמעט פירודם הצביוני. ע"כ בא הרמז, יום ראשון מדליק שמנה, מכאן ואילך פוחת והולך. הפגישה היונית והנצחון של ישראל, שניהם גרמו לתעודה הישראלית ביחש עמי הארץ שתתחיל לעשות דרכה ביותר אומץ, עד שראוי לקשר את המגמה היותר אחרונה ויותר רמה בנר חנוכה. ב"ה אומרים, שאמנם יש תעודה כזאת לישראל, אבל החיים היותר גבוהים שהיא עומק כונת התורה בהכנתה את ישראל למעלתן, אינה רק בשביל להיות כלי שימוש לעולם כולו, כ"א מצד עצמם נעלה סגולתם של ישראל על כל ולמרות שלפי המראה החיצוני הדורות הולכים ודלים, ואין לך יום שאין קללתו מרובה מחבירו, אבל הסגולה הפנימית שבכלל ישראל היא אינה נמדדת לפי ערך של כל דור ודור בפרטיות, כ"א היא סוקרת בסקירה אחת כל הדורות מראש ועד סוף. וכל דור ודור המחזיק בברית ד', וביותר תחת סבל עול גלות וצרה רבה, הוא מוסיף יתרון על הסגולה הכללית של מציאות אומה נפלאה כזאת, שאין דוגמתה תחת כל השמים. ובאשר היסוד הוא שאפילו הריבוי העצום של כל העמים ראוי שיהיה בערך אמצעי לאותה הסגולה, שתתעטר בה המציאות באחרית הימים, בהמצא עם שלם מוכן לחיי קודש על הצד היותר רם ונשגב, צריך לקשר ערך זה בנר חנוכה, להורות שגם היסוד הכמותי שאמנם צעד צעדים הגונים על התחלת דרכו ע"י ההתגברות

של החשמונאים על היונים, הוא נטפל ליסוד האיכותי, ומחשבתן של ישראל קדמה לכל. ע"כ יום ראשון מרליק אחד, מכאן ואילך מוסיף והולך, כי אור ישראל הוא הולך ואור, ולפי גדלו ועיצומו כן יוסיף לפלג ממנו נתיבים על כל עם ועם לפי ערכו ג"כ, אע"פ שכל שתאיר האמת ביותר תלך החלוקה ותתמעט, מ"מ ישארו הבדלים טבעיים שעל פיהם ג"כ יחלק אור ישראל לאורות פרטיים, בהתגבר פעולתם עליהם. אבל המגמה צריכה להיות לא כפי הענין הניכר אצל העמים שהם מוסיפים מיעוט והתכללות, כ"א לפי הערך שהפועל הזה נובע מישאל שהוא מוסיף התחלקות והוספה. גם הוא כולל הדבר העיקרי, שזאת הסגולה היא סגולה מוסיפה תמיד תהילה ותפארת, כפי הקנין שיקנה כל דור וימסרהו לאוצר הכללי. עכ"פ לפי מדה זו של ב"ה הנטייה הלאומית הישראלית יש לה יסוד נאמן באמת וביושר היותר עמוק ויותר תכליתי.

והנה לפי תכונת הנטייה של בית שמאי, צריך שגם לאיש אשר לא יוכל להתרומם עד מרום התכלית האחרונה, שימסר הלימוד, שאין עם מגמת התורה יסוד לאהבה הלאומית, שהרי היסוד ראוי להמסר על עומק האמת. ע"כ רק מגמת התורה והיראה הנובעת מאמונה טהורה ראוי להמסר לעם ד' כולו ליסוד תכליתי. ולב"ה יש אופן לבאר ג"כ בקוצר מילין גם לבלתי משיגים עמקה של האמת, שיש בתכלית הלאומית יסוד תורי. והנה הזמן בהתחלקו לעבר ולעתיד, הנטייה התורית הנובעת רק מצד נטיית האמונה לבדה באין עמה צירוף נטייה מורגשת לעצמו של אדם, היא נובעת בעקרה מיסוד העתיד, "מה רב טובך אשר צפנת ליראיך", והעבר עצמו איננו כ"א גילוי דעת אל העתיד, וכך הוא תוכן האמונה על העתיד. אמנם הצירוף של הנטייה הלאומית שהיא מורגשת בלב, כשם שיש נטייה לאהבת משפחה ואהבת הורים בלב, היא בנויה על העבר, כי מי גרם לרגש זה שיתכונן בלב עד שיהיה הוא ראוי להיות לסיוע להרבה מעשים המטיבים ומאגדים יפה את היסוד הלאומי, העבר הגדול הוא הפועל זה. ע"כ ח" א טעמא דבית שמאי שמכוונים אל הצד היותר עליוני, שמעביר את היסוד הלאומי ולא נשאר לו כ"א היסוד התורי האמוני בלא כל סיוע של דבר מורגש, כנגד ימים הנכנמים, המורה על הזמן העתיד הנושא עליו חותם האמונה, שאנו מאמינים בשמו ית' שהוא נאמן בבריתו וקיים במאמרו. שאמונת זה סדר זרעים שמאמין בחי העולמים, שיצמיח זרעו בעתיד וזרע, "גוי צדיק שומר אמונים", עדיין לא חיו המתים והם מברכים ברוך מחיה המתים. וטעמא דב"ה כנגד ימים היוצאים, העבר שהוא המטביע את חותמו על האומה לקיים בה את הרגש הטבעי הזה, שנוכל לקחתו לעזר להקים עדות בישראל, מפני שעומקו בנוי על האמת היותר טהורה. אמנם המבט היותר אמיתי ויותר עמוק הוא בזה, שטעמא דב"ה הוא כנגד פרי החג, שגם הם נושאים עליהם יחושם של ישראל בהשפעתם על העמים כולם. אמנם הם מתמעטים והולכים, להורות כי כל מה שיופיע יותר מאורן של ישראל בעולם יקטן כח ההבדל הלאומי, עד שרק ההבדלים היותר טבעיים ומביאים לעולם טובה בהבדלם ישארו, אבל המון ההבדלות שמקורן הוא יצר לב האדם בודון ורשע ואהבת עצמו היתירה, כל אלה יעברו ויבטלו. אבל קשר הציור התכליתי הוא הפעולה היוצאת מישראל אל הכלל, וחקק האהבה הלאומית יפסח עליו, כי קטן הוא מערכו.

אורות הקודש ב, סדר התעלות העולם – התעלות הרצון והשכל האנושי – פסקה כב (קובץ א תקפא):

יש בעולם תוכן טוב ההולך ומתעלה, וזה התוכן מתגלה הוא ברצונו ובטבעו של האדם גם כן. בעבר היה הטבע והרצון האנושי יותר פראי ממה שהוא כעת, ולימים הבאים יהיה יותר נח וטוב מההוה. בעבר היתה מהות התורה והמוסר פונה ביותר לביטול כח הרצון הטבעי, מפני שהרע

היה מרובה בו, ולעתיד הולך הדבר ומקבל צורה חדשה, עד שהדרישה של החופש הרצוני תובעת תביעות מוסריות שיניחו את הרחבתה המבוקשת, שאז תראה כמה טובה צפונה בה. אבל בתוך הרצון העכשווי כמה סיגים עדיין יש בו, ומתוך הזכות של הניצוצות הטובים של הרצון שהתעלה חפצים גם אלה הסיגים לזכות בחופש, וחופשם יחריב את העולם ויזהם אותו. לזאת המלחמה עצומה היא, וכל מחנה נגינה בצדק, ולוחמת בצדק, החפשים לוחמים בעד ניצוצי הטוב של הרצון שלא יסבלועדות לאין צורך, שהוא אך למחסור, והמשועבדים, מכירי העבר ויודעיו בהדר טובו, מגינים על השעבוד, שלא יהרסו חלקי הרצון המזוהמים את הבנין האצילי של העולם. וגדולי הנפש צריכים לתווך את השלום בין הלוחמים, בהראותם לכל אחד מהם, מה הוא הגבול השייך לו באמת.

קובץ א קט:

ההתפתחות של רוח האדם, מכשרת את שכלו העצמי ואת חפצו הפנימי להיות שואף אל הטוב הגמור, שהוא הטוב האלהי, שהוא היסוד של המגמה לכל התגלות אלהות, והשפעת התורה והנבואה בעולם. בימים הראשונים היה השכל הכללי של האנושיות פחות מפותח, וחפצו היה גם כן יותר ברברי, אז היה החזון האלהי כולו נועד לדחות את השכל הסורר, המשועבד רק להחפצים הבהמיים, בכללות החברה האנושית, ולדחוק תמיד את החפץ הטבעי, שהיתה התעוררותו יותר מכוונת לקראת הכיעור והחטא. התבסמות העולם על ידי כל המשך הדורות, על ידי ביסוס היותר עליון של גילויי השכינה בישראל, ועל ידי נסיונות הזמנים, התגדלות היחש החברותי, והתרחבות המדעים, זיקקה הרבה את רוח האדם, עד שאף על פי שלא נגמרה עדיין טהרתו, מכל מקום חלק גדול מהגיונותיו ושאירת רצונו הטבעי הנם מכוונים מצד עצמם אל הטוב האלהי. ונגד אותו החלק שכבר נודרך, מוכרחת היא הליברליות להתפשט, והאנרכיה לתפוס מקום. וכשבאה המסורת והדת, אפילו בצורתה היותר טהורה, לכבוש תחת ידה את זה החלק המזוקק, לא תצליח. אבל צריכה היא לסייע את רוח האדם בנקודת טהרתו, ללכת במסילתו שכבר כבש, ולכוון את מטרתה נגד אותם חלקי הרוח של הדעת והרצון האנושי שעדיין לא נתבסמו, והם עומדים עדנה במצבם הפראי כימי קדם. ולפי התנועה התסיסית של החלקים המבוסמים, עוד הסכנה בהם יותר גדולה, כשהחלקים הבלתי מבוסמים, השרידים הרבים של הברבריות, הולכים במצבם הטבעי הפרוע, והצד המתוקן שברוח האדם סוכך עליהם באברת דמינו, להעטיף מעטה של ברק נוצץ על כל תועבה ושקץ. זאת היא עבודת הקודש של עובדי ד', עד קץ הימים, עד אשר רוח הטומאה כליל יחלוף, וזיו האדם והעולם יגלה בתפארת עזו במלכות שדי.

אגרות הראי"ה א, אגרת שלב:

ב"ה, עה"ק יפו ת"ו, ר"ו אלול תרע"ן.
כ' ידידי היקר הרב הנכבד ומופלא בתו"ר מו"ה דובער מילשטיין שליט"א,
כוח"ט ושנה טובה ומעוטרת.
זה לי זמן הגון אשר קבלתי את מכתבו היקר. מפני רבוי טרדותי נתאחרה תשובתי לידידי ואתו הסליחה.

ע"ד בניו, דעתי כמאז לאחזו בדרך הניחותא וההתקרבות היותר חביבה כי רק בחבלי אהבה ועשות חסד אנו יכולים להמשיך אלינו לב צעירינו, רק בנחת ושליו. ואין ספק בדבר, שאפילו

אם הפעולה קטנה עדיין כעת, ברבות הימים תמצא בעזה"י להצמיח פרי תהילה לקדושה ולאמונה ולכל ארחות צדק.

נ"ב: בעת אשר כתבתי בהחפזי את מכתבי לכ"ת לא הי' מכתבו היקר למראה עיני. כעת ראיתי ונזכרתי, שהעירני ע"ד אשר אמרתי שכעת יש תקוה בע"ה להציל ג"כ את הנפשות מעם-קדש שנפלו ברשות הכפירה, ר"ל, ולא יעצור זה מ"ש חז"ל ע"ז כ"ב לא ישוכון, מפני שאחרי משך זמן גדול כ"כ, שנתבסס אויר העולם מקדושת תוה"ק, אבדה הקליפה את כחה עד שלא תוכל להחזיק מעמד שלא להשיב ולהציל מידה טרף, וידידי שאל ע"ד טעם דבר זה. הנה, אהובי, אלה הם מהעניינים העומדים ברומו-של-עולם ומקורם קודש ברזי-תורה. ולאבת ידידי ארמוז לו בקצרה: כלל גדול הוא, שאע"פ שהעולם יורד תמיד בירידה אחר ירידה, מ"מ אין זה כ"א מצד החיצוניות שלו, דהיינו שהמעשים והמדות נופלים ואינם בערך של דורות הראשונים מצד פרטיות הנשמות. אבל מצד הפנימיות, דהיינו כח-הכלל של כללות קדושת האומה כנס"י, כל דור ודור מוסיף על הדורות הראשונים, מפני שהקדושה מצטרפת, ונמצא שהקדושה של מעוט תורה ומעשים טובים של דורות האחרונים מוסיפה אור לשעבר ג"כ, ועבירה אין לה פירות ולא צירוף, בסוד "יתפרדו כל פועלי און". ע"כ כללות האומה בתוכיותה היא מלאה יותר אור ד' מכפי הערך של העבר' אלא שאין הדבר נגלה לעין עד בא משיח צדקנו, ב"ב, שיצא מ"היכל קן צפור", כלומר: מכל הקדושות שבכח יגלה בפועל, וראו כ"ב יחדו. וע"כ בזמן שהי' רחוק מגאולה הי' אפשר לקליפה להתלבש באמונות רעות בפועל כמו ע"ז וכשוף, ומינות היא ג"כ אמונה רעה תמציתה היותר רעה של ע"ז, וכשהיא בולעת איזה נפש סובבת היא אותו במצודים ומוצצת את דם החיים הרוחניים שבנשמתו, רח"ל. בסוד "שממית בידיה תתפש". אבל בזמן הקרוב לגאולה אין כח לקליפה להמציא אמתות רעות, כ"א להקליש ח"ו את אור האמונה בלב החלשים. וחלישות זו, אע"פ שהנלכדים בה חושבים שהיא כפירה, והם כמו נתפסים ברשת באין דרך הצלה, אין לה שום ערך ועל מציאות כלל כ"א חסרון הסברה והארת השכל והרגש, ע"כ מיד שמאירין להם בדרך ד', ע"פ דרכי שכל ישר והרגשות טובות, הולך האור ומאיד עליהם וסופם לחזור למוטב, והם שבי פשע ביעקב ואליהם יבא לציון גואל. ע"כ עלינו להיות בטוחים בחסדי השי"ת, הזוכר חסדי אבות להביא גאולה לבני בנים, שכל בנינו, אפילו הנדחים והאובדים לפי מראית-עין, יהיו למודי ד', והכתוב אומר (זכריה י' ט'): "ובמרחקים יזכרוננו וחינו את בניהם ושבו". כי הרע שבהם איננו כ"א חיצוני ובתוכיות הנשמה הכל טוב וקדוש, ע"כ הם מתעוררים לכמה מחשבות של יושר וצדק, אע"פ שהם תועים בדרכם ולא זו הדרך ולא זו העיר, מ"מ הרבה מהם דבקים באומה בכללה ומתפארים בשם ישראל, אע"פ שאינם יודעים בעצמם מפני מה ולמה, ואע"פ שהם מחקים בזה את האומות שהם דבקים עכשיו כל אחד בלאומיות שלו, מ"מ שורש מדתו של עשו הוא פורה ראש ולענה, מקור רשע ושפיכות דמים וחורבן, ושורש ישראל הוא קדוש וטוב מוכן לצדק ויושר, שהוא באמת דעת ד' בעולם. וזהו סוד "עני ורוכב על החמור" שאמרו בתק"ז שהוא דרא דעקבא דמשיחא, שהוא "טב מלגאו וכיש מלבר", סוד "כלו הפך לבן - טהור", וחמור אע"פ שיש בו סמני טומאה יותר משאר בהמות טמאות, שמהן נמצאות שיש להן סמן-טהרה אחד, מ"מ יש בתוכיותו קדושה, שהרי הוא קדוש בכורה, אלא שהיא גנוזה ומוסתרת מאד, וסופה להגלות ע"י העילוי של פדיון. ואלה הם דברים, שא"א לבארם בכל עמקם כ"א מפה לאוזן בשעת רצון המוכשרת ליושבים לפני ד'.

עכ"פ הנני על משמרת אעמודה לקרב ולא לרחק, ולקרב אפילו את המרוחקים בזרע. וזאת תהי' כל מגמת תפלת כשרי ישראל, לקשר את כל נשמות עם ד' למקוד החיים ולגלות את אור הקדושה הטמון בהם, ואין ערוך ושיעור לשמחת עולמים וחדות ד' הבאה מאתהפכא חשוכא לנהורא, וזאת היא עיקר התורה שנאמרת בהיכל משיח, כאמור בריש הזוהר. והיי נא דברי אלה לשמחת לב כ"ת ולב כל יראי ד' המצפים לישועתו באמת.

קובץ א תרסט:

לפעמים יש מנהיג גדול, והדור אינו מתוקן, ולעומתו מנהיג קטן ממנו, אבל הדור מתוקן הוא. ודורו של שלמה יותר גדול הוא משל משה, אלא שאין העילוי בדור עצמו, אלא בכלל סדר העולם, ועל פי סדר העולם היה אז הכל מתוקן, סיהרא באשלמותא בימי שלמה. אמנם יש ביסוס עולם מצד פנימיותו, ויש ביסוס מצד חיצוניותו. ובכלל, מצד החיצוניות, כל ימי החורבן אין לך יום שאין קללתו מרובה משל חברו, אבל מצד הפנימיות העולם הולך ומתבסס. ועקבתא דמשיחא הוא מצב של ירידה חיצונית, וביסוס פנימי, על כן הוא מביא לאורו של משיח, שבו מתמלא הכל, גם הביסוס החיצוני, כי כשהפנימיות מבוסמת, קל הוא מאד לבשם את החיצוניות. ובעלי רזין צריכין הם להודיע לעולם שהירידה שלו היא רק חיצונית, אבל בפנים הכל מתעלה, וממילא ההארה היא גדולה, ועצם הנשמות גדולות הן, וגם בתוך החוצפא יש גדלות וקדושה, וכי יבוא כנהר צר, רוח ד' נוססה בו. והתשובה בזמן הזה היא תמיד תשובה עילאה, תשובה מאהבה, שזדונות נעשים זכיות גמורות. והחטא אינו יכול לפגום כל כך כבדורות הראשונים, מפני רוב הביסוס של העולם, ושפע הרחמים והחסדים שזורחים בו. והצדיקים שבדור יכולים להמשיך שפע של חסד גדול כזה, עד כדי למחוק לגמרי את כל עונות הדור ולהפכם לזכיות ממש, גם בלא תשובה גלויה מצד הדור, כי אם על ידי התשובה השכלית של הצדיקים לבדם, שהם שבים בעד הדור כולו, ובמחשבתם הם מחברים אליהם את כל הנשמות כולן של הדור, עד שהן מתחברות עמהם, ונעשו כולן שלמות ומזוככות, וההזרחה החיצונה החסרה להם מתמלאה מיד מהבהקת האור שבנשמת הצדיקים, מה שלא היה אפשר לעשות בעת שהיה חסר הביסוס הפנימי.

אורות הקודש ג, עמ' ריז – קטנות וגדלות סוגית – פסקה יז

בכל מיו וסוג יש קטנות וגדלות, ויש גדול מאד במין אחד, אבל כללות המין הוא קטן לגבי מין הגדול ממנו, ויש קטן ממין גדול, שהוא מצדו ודאי קטן בלא ערך לגבי הגדול ממין הקטן ומכל מקום בתוכיותו גדלות גנוזה בכח. וזה נוהג בנשמות לא פחות מבגופים. כל המעלות הגדולות, שהננו חרדים מאד לגשת אליהן, מפני שרואים אנו שראשונים שהיו גדולי עולם חרדו מהן, יש לדקדק עדיין שמא אנו הננו עולים עליהם לא מצד אישיותנו הנשמית, אלא מצד מיניותה. ויש שהדבקות האלהית העליונה, שהיא תפארת כל היקום, נתבעת מבני דורנו, והיא מתקבלת אצלם בצורה חשובה ורעננה, גם בתוכן כזה, העסקנות העולמית, והתרחבות שיח ושיג של דרך ארץ, אף על פי שהרמב"ם כתב על זה, שלדרגה זו אין איש כיוצא בו יכול להדריך, כי אינה מדריגת כל הנביאים, כי אם דרגת משה והאבות, אל נבהל מזה. יוכל היות, ובודאי כן הוא, שהדבקות האלהית שלנו, המתפשטת גם במעשים החומריים והקולטוריים, היא רק ניצוץ דק וקלוש מאד, והאורה העליונה של הדבקות האלהית, שהתנה הרמב"ם למודרכים על ידו, שתהיה שורה רק בשעת תורה תפילה, מצוה ועבודה, וזמני התבודדות מיוחדים, היא יותר ויותר עליונה ושלמה, שאין הציור שלנו תופסה. מכל מקום לא דבר רק הוא מה שאנו קרואים לדבקות תדירית, ומה שהסגנון הרזי, שהולך ומתפרש יותר ויותר בדורות המאוחרים, עושה את התוכן האלהי הזה יותר שוה לכל נפש, ומה שהתכסיס המדעי שבעולם, השואף לגדולות, ורוח התעשייה והמסחר העשוי לבלי חת, הנותן לבני דורותינו תכונות של התחרות וחפץ של עליות רוממות, הם הם העוזרים להכניס תכונה זו בשדרות היותר רוחניות ויותר תמימות.

האהבה והיראה בעבודת הדור (המשך קומת הרוח)

פנקס יג פסקה סא:

ארץ ישראל היא מיוחדת לסגולת אהבת השי"ת. על כן ההדרכה של עם ד' בארצו צריכה להיות על פי דרכי האהבה, לא על פי דרך של יראת העונש, שאין ראוי להשתמש בה בקביעות. ומתוך שכח האהבה לד' ית"ש שנקרא ביחוד אלהי הארץ, ומשפט התורה נקרא גם כן משפט אלהי הארץ, הוא מוכן ביותר בארץ ישראל, על כן ההדרכה שעל פי יראת העונש איננה עלולה לשא פרי כלל, ואדרבא מוצאת היא התנגדות והתגברות מצדי צדדים. על כן הדרך האחד המיוחד לרומם קרן ישראל בארץ ישראל, הוא להרחיב המוסר שמאהבת השם ית' ואהבת עמו וארצו.

אורות הקודש ד עמ' תיז – יסוד יראת הענש – פסקה כז:

לא נעקור את היסוד הגס של יראת העונש מקרב הגות רוחנו, אע"פ שרק בתחתיתה היותר שפלה של שדרת הרוח הוא יושב, וצריך הוא רק שם לקחת את מקומו, אבל שמרים הללו מאמצים הם את הכח של היין המעולה, בהיותם שוכנים בתחתיתו. הננו מתדמים לשכלול היצירה. הצרות והרעות שבעולם, הפורעניות והעלבונות, עם כל מה שאנחנו לוחמים נגדם. עם כל מה שאנו כואבים על ידם, הנה הנם מלח העולם. ומחשבות וציורים הללו שמיסוד יראת העונש, בהיותם מוגדרים בגדריהם, ממוזגים ומשוערים, הנם מרימים את אור האצילות שבנשמה, מישבים את החיים, וממלאים אותנו תוכן רציני, הראוי להיות ליסוד נכון בבנין החברה היותר מאושרה. על גבי נקודה גסה זו הולכים ונבנים בנינים רמים לתלפיות, הגיונות ושאיפות רוממות, מרהיבי עין בקרני הודם. זהירות פנימית, שוה עם טבע היראה מכל אסון, והזהירות הטבעית ממנו, זהו היסוד הנלווה אל כל אמוצי החיים, והוא הגורם בקורטוב המעורב שלו, דמשתכח כי קורטיתא בכורא, לחבב את החיים כולם, לעשותם רעננים ומאושרים. העוקר את הציור התחתיתי הזה מסרס הוא את החיים, ונוטל מהם את האפשרות של שגשוגם, ומרפה את ידיה של הנשמה, ורישום המום מוכרח להיות ניכר בכל תנועה טבעית ושכלית. ראשית חכמה יראת ד' ויראת ד' מקור חיים היא למען סור משאול מטה. צוף דבש אמרי נועם, מתוק לנפש ומרפא לעצם.

סיום קומת הרוח - "ודור בעל רוח גדול... שראוי לישראל ולאדם" (סוף עמ' קיא תחילת עמ' קיב)

קובץ I מב:

כשהגוף טהור מטומאת התאוות והעונות, משיגים אור גדול ושמחה עליונה גם מההשכלה הפילוסופית באלהות. אבל כדי להטעים טעם שמחת קודש לירודים, מוכרחים לעלות למדת העליה של רזי תורה, המפרשת כשמלה את האור האלוהי, ומרוב יפעת תפארתו תשיג נהרה גם הנפש המגושמת. על כן בדורות האחרונים, שכל כך גברה אפלת התאוות, וכחות הגוף הם חלשים עד שאי אפשר לעמוד נגד השיקוע החומרי, הכרח הוא להאיר באור הרזים הבלתי מוגבל, המתעלה בחופשו המרומם עד מרומים עליונים, ומשפיע שמחת גיל של יפעת קודש לנפשות עגומות ונדכאות. ומכל מקום, מי שלבו שלם ביראת ד' באמת, ישתדל להיות טהר ידים וטהר לבב, ויוכל לטעום גם כן את הבהירות הפשוטה של נועם ד' השכלית, המתפשטת על פי השכל האנושי, שיש בה עונג של קדושה מיוחדת, ויצרף את החול אל הקודש, ויזכה אז ביותר להבחין בין קודש לחול, ויראה כי מתוק מאד האור האלהי הבא משפעת הקודש של התגלות אלהית אשר בסוד ד' ליריאו, באין ערוך יותר מהנועם המוגבל שיוכל לתן השכל האנושי. אמנם מי שיש בו קדושה פנימית, אז גם השכל האנושי מעורר את חיי נשמתו לשאוב ממעין הקודש אשר בעצמיות נשמתו פנימה, ושאיבה זו מתאחדת היא בעומק עצמותה עם ההארה הרזית. וזאת היתה מדתו של הרמב"ם, ושל יתר גדולי ישראל, קדושי עליון, ששאבו את חכמתם האלהית על ידי המעבר של השכל האנושי אשר למטפיסיקה הפילוסופית, שחדרו בתומת רוחם מן החול אל הקודש.

אגרות הראי"ה ג, אגרת תשצ:

ב"ה, ועש"ק, עזר"ת, ד' מ"ח.
בני מחמדי ויקירי שליט"א,

הננו צמאים לדברין הנעימים. מכתלי המכתבים הננו רואים שלא קבלת את מכתבינו אשר כתבנו אליך במשך חודש האיתנים. בטח תשמיעני דברים מפורטים מכל סדריך אשר התוית לך בעזה"י לזמן הבעל"ט, יאשרך ויאמצך צור מעוזנו ב"ה. שבוע דנא הוצרכתי לדבר באסיפה ציונית פומבית באחד בתי הכנסיות הגדולים פה, והבלטתי בעזה"י את התוכן של העלאת המחשבה הלאומית, והשבתה למקור מחצבתה, שאז תיכון למפעלה בארצות החיים, כי תשאב לשד חיים ברוב עוז והדר ממקור חייה, נשמת כנסת ישראל המקורית באור דחי העולמים ב"ה. ואח"כ הרצה ר"נ סאקלאוו, ואמר כי כטל של תחיה הם הם הדברים שיצאו ממני, והם הם יהיו להפרוגרמא היסודית בתחיה הלאומית. עד כמה יתפסו הסכמות כאלה תפיסה מעשית מיד איני יודע. אבל מודה ומשבח אני, לאל חיינו ב"ה, אשר סיבב כזאת בחסדו שממרחקים יבואו הודאות כאלה, שמקיבוצם הננו כמהים לחזות את דבר ד' "וחיו את בניהם ושבו", אחרי האמרה של "וממרחקים יזכרוני" חזק בני ואמץ ואור ד' ישמחך תמיד ותתענג על כל טוב, ושפעת תורה חכמה ודעת קדושים ירוממוך עדי עד, כנה"י ונפש אביך מיחל אשרך.

הק' אברהם יצחק ה"ק.

קומת הנשמה

אורות הקודש ב, עמ' שצד - הופעת כללות ההויה – פסקה ד:

השכלה פשוטה וישירה היא שכל המאורעות שבעולם, כל היצורים, כל מעשיהם, וכל פרטי עניניהם, טבעיהם, תכונותיהם, מדותיהם, ארחות חייהם, החמריים, וקל וחומר הרוחניים, הכל הוא תמצית מההופעה של כללות ההויה. ויש הכנה בשכל ובכח ההשערה הרוחנית למצא את השרשים במקורם. וזהו יסוד סוד ד' ליראיו, והדבקות העליונה, ברום ערכה. התכלית האחרונה של כל ההויה כולה הוא גילוי אור ד', ברום תענוגו העליון, באחדות עליונה כזאת, שלא יהיה שום ניצוץ חיים שהיש העצמי שלו לא יתעלה למעלה הרוממה מכל רוממות זאת. ואז יהיה העילוי של כל ההויה כולה זורח בכל פרט ופרט בפני עצמו, כדוגמא של אספקלריא, שכל מה שעומד נגדה מוזרח ונראה בה, ואין קץ לאושר גדול זה. ומשום כך צריכה היא ההויה להפרד בתחלה לחלקים היותר קטנים, וצריכות שבירות גדולות לצאת אל הפועל כדי להפריד את הנקודות. ואחר צחצוחם וזיכוכם, הלא תהיה כל נקודה כוללת כל היש כלו, והכל מלא אור ד' וכבודו.

קובץ ב סה:

כשם שהצדיקים העליונים אין שייך אצלם דברי רשות ולא דברים בטלים, ומדת הקדושה היא למעלה מכל מגמה, שאין צורך לומר שאוכל כדי שיוכל ללמוד ולהתפלל ולעסוק במצוות וכיוצא בזה, שזו היא מדה בינונית, אלא שעצם האכילה, והוא הדין הדיבור, וכל התנועות ורגשות החיים, קודש ואור הם מלאים, קל וחומר שכל החכמות שבעולם, הפנימיות והחיצוניות, הטהורות והטמאות, הן לגבי דידהו כולן מכוונות כוונה עצמית, וכל מה שנכנס בחוג ידיעתם הרי הוא מתעלה בעילויים. אמנם במעשה לא יגיע שום אדם לידי מדה זו, שהתורה גדרה גדרות עולמים לכל, אבל מה שנוגע למחשבה, שם אין תחומין למעלה מעשרה, ואין שטן ואין פגע רע. וגם מלאך המות מסר לו דבר.

אורות התורה פרק ט פסקה ז:

אע"פ שכל העולם כולו, וכל המחשבות וההרגשות כולן, מלאים הם אור ד' וקודש של החיים העליונים, אצל ישרי לב המתענגים על נועם ד' ומבקרים בהיכלו תמיד, מכל מקום מעין האורה היסודית הרי הוא גנוז בתורה, וכשהולך בדרך ושונה ומפסיק ממשנתו, ואומר מה נאה אילן זה ומה נאה ניר זה, מעלה עליו הכתוב כאילו מתחייב בנפשו, אף על פי שאינו ממש מתחייב בנפשו, אם כבר עלה למדרגת ההסתכלות האלהית, מכל מקום מעלה עליו הכתוב כאילו מתחייב בנפשו. כי סוף כל סוף מכל העולם אור חיים זורח הוא, אבל מן התורה שופע אור חיים דחיים, ואין עוזבים קדושה חמורה מקורית ותופסים במקומה קדושה קלה מעותקת.

קובץ ב 10:

בעקבתא דמשיחא, כל המתחבר בנטיית לכבו לתשועת ישראל, הוא בעל נשמה של צדיק עליון, שאי אפשר למודדו במדה בינונית.

עומק הכפירה (המשך קומת הנשמה)

עין אי"ה ברכות פרק שביעי פסקה ו:

"כי מטוי למשרי, א"ל לר"ז לישרי לן מר, א"ל לא ס"ל מר להא דאר"י בעה"ב בוצע. שרא להו, כי מטוי לברוכי א"ל נברין לן מר, א"ל לא ס"ל מר להא דר"ה דמן בבל בוצע מברך, ואיהו כמאן ס"ל, כהא דאר"י בשם רשב"י, בעה"ב בוצע ואורח מברך"

אם שדרך הסיגוף והנטי' מהנאות עוה"ז בנטי' אף לשם שמים לקצה אחרון ביותר אינה דרך כבושה לרבים, מ"מ נראין הדברים שלא ימלט שלא ימצאו אנשי שם יחידים גבורי כח ועז נפש, שהם מרגישים בעצמם שלהם נאה גם דרך כזה הבלתי רגילה וכבושה לאחריים. ע"כ ר"ז לעצמו התנגד כשהוא לעצמו, למטרת סעודה זו, שבאה לעקור שלא יעלה על לב איש זה הדרך שברר לעצמו כלל, והוא ע"ה ס"ל דעדיין הדבר אפשר להיות מועיל גם נחוץ ליחידים, כי דרכי ההדרכות המוסריות רחבות ושונות בערך נפשות האדם ותכונותיהם. ע"כ אם כי לא חפץ להתנגד בגלוי מפני המוסר והכבוד, גם שעכ"פ נתן צדק לר"א בכלל המחאה שאין זאת דרך שרבים יוכלו ללכת בה. אבל להראות שגם הוא חוזר בו, ושהדרך ראוי' שתעקר מכללות דרכי עבודת ד' ושלא תמצא במציאות, זאת לא חפץ ע"כ השמיט עצמו מקחת חלק רשום בסעודה זאת, לבצע או לברך. שאמנם לפי שיטת ר"א, שגם ר"ז עצמו ראוי שיפעל בסעודה זו להורות על החזרה מדרכו, ה' נחשב ר"ז לבעה"ב ועיקר שבסעודה עד שראוי לו לברך. אמנם הוא ע"ה, ר"ז לעצמו, חשב עצמו בסעודה זו כ"א כאחד האורחים, מאחר שיסוד המטרה של זאת הסעודה אין דעתו כדעת בעל הסעודה לגמרי. והנה הבדל ידוע ימצא בהשקפה המוסרית על כלל העולם וחיי העונג הגופני בין דיעות גדולים חכמי לב, ואף ששורש הדבר אינו במעלה כ"א בעיון והשקפה מ"מ א"א להמלט שלא יבוא ג"כ חילוק פעולה מעשית מזה. והוא אם יש לתן עסק להנאות החיים מצד עצמם, חוץ ממה שמובילים אל תכלית יותר נשגבה ממה שהם עצמם נערכים, או שההנאה לעצמה אין לה כל ערך, ואולי ראוי לחשוב אותה למשא וטורח לבעל נפש משכלת. והיתרון הוא רק מצד התכלית האחרונה הבאה ע"י לקיחת החלק בחיי הגוף לדרכי היושר ודרישת החכמה שהוא יסוד שלימות האדם. ע"כ לפי הדרך האחרון ראוי לשלב הבוצע והמברך באיש אחד, להורות שהבציעה מצד עצמה שבאה מצד ההנאה, וכמו שביארנו בריש פ' כיצד מברכין, איננה התכלית כ"א בהיותה משגת התועלת. ומובן שהנוטים אל צד הפרישות משקיפים בזה האופן על החיים וההנאות הגופניות בתור הכשר והכנה. אמנם ר"א ס"ל דעונג החיים בדרך השוה בעצה ובחכמה הוא דבר נכון וטוב ג"כ מעצמו, לקבל חסד ד' וטובו בכל דרכי הטוב שמטיב לבריותיו. וכענין ר"א דמצמית פרוטה וזבין מכל מין ומין, דסובר דיש דין וחשבון על כל מה שאפשר להנות ואינו נהנה, זאת הדעת פונה להחליט כי ההנאות הממוצעות הגופניות הן ראויות לכבוד ג"כ מצד עצמם. ע"כ אין חובת הבציעה להיות קשורה אל הברכה הבאה על התועלת, כי גם לעצמה יש ענין, להתענג על ד' ועל טובו באורח משפט, ע"כ ס"ל בעה"ב בוצע ואורח מברך.

קובץ ב סד:

כל האידיאליות המוסרית מוכרחת להגלות בהנהגה האלהית, והאחת מאלו הגילויים היא יסוד החסד הפשוט האידיאלי, שאין מקום לו גם להכרת טובה. ועל פי זה היתה הכפירה אחת מיסודות הגילוי האידיאלי באלהות, ותוצאותיה החירוף והגידוף היא המדרגה היותר עליונה שבגילוי זה, שהיא התמצית הגנוזה בפעור, שבשביל כך קבורתו של משה היא ממולד. ושביה בצדקה, ומעולה שבצדקות היא נותנה ואינו יודע למי נותנה, נוטלה ואינו יודע ממי נוטלה. ודרך רשעים אבודה היא מלפניו כביכול, ולא הביט און ביעקב, היא כמו אינו יודע למי נותנה, והני דמיקלין כשהם אוכלין ושותין, דין הוא אגר טב, ומהתכונות העליונות שבשאיפת הצדקה. אלא שאין הדבר אפשר להשאר כך, מפני שההכרה האידיאלית האלהית, ועושר האמת, הוא הטוב העליון בעצמו, על כן די רק כשערא דקיק מקליפה חשוכה זו, שמתגלה בעקבתא דמשיחא, והיא תשלים את כלילות הישועה הישראלית והעולמית.

קובץ ג קעט:

השירה היפה אינה מבקשת לה מגמות, אלא יוצאת היא מרוח אלהים שבנשמת המשורר. וכן הוא בכל יצירה, שהתעלותה ממגמתיות היא עליונה. וכן הוא בתלמוד תורה, בידיעתה ובחידושה, ובחידוש המעשי של כל מצוה ועבודה, שכל מה שהעושה מתרחק ממגמתיות, הרי הוא מתקרב לאצילות עליונה, לצרור החיים העצמיים. עשה דברים לשם פעלן ודבר במ לשמן. אז באה נשמה עליונה מעלמא דחירו ושורה על האדם, וממלאתו בינה פנימית, ונשמת שדי תבינם. הרוח שרוח הזמן דוחק את החיים הרוחניים המוסכמים, הוא בא משאיפה פנימית של רוח ד', המתנשא ממעל לכל שיעבוד מגמתי, ושואף לחירות, ולשחרור מכל מגמתיות. בצורתו הקטנה הרי הוא נראה במעטפת הקליפה של כפירה, חוצפא, רשעות ופריצות, ובפנימיותו גנוז בו היסוד העליון של החכמה המוחלטת, של שירת העולם האלהית, המתעלה מכל תכליתיות, הששה בגוונים שלה.

קובץ א תרכז:

אי אפשר להוציא לאור את הניצוץ של קודש היותר נשגב שהוא טבוע במעמקי הכפירה, שהוא לעשות דברים לשם פעלם, את הטוב לשם הטוב, כי אם על ידי יאוש פנימי מהאישיות המיוחדת, על ידי הספקנות שבאה לגדולי הדעה והיושר בצדקתם עצמם. והספקנות נוקבת עד התהום, עד הספק אם יש תקוה, אם יש חלק להיחיד העורג, השואל ודורש, בין צדיקים לעתיד לבוא. ומניות הספקות מתקבצים לאותו הערך של מניות הספקיות של הכפירה. ואחרי אבידת התקוה, קם היושר והטוב ודורש את תפקידו, והולך הקשור בקדושת אמונה עליונה ופועל טוב בשביל הטוב, שמתגלה לו בצורה של רצון אביו שבשמים, ומה שהוא למעלה מתואר זה. ואחרי הצלת ניצוץ אורה זה מהכפירה הטמונה בתוך היאוש, מתחלת תקופת העז, ההולכת ומתגדלת, היוצרת אורח צדיקים ההולך ואור עד נכון היום.

שתיקת הדומיה

קובץ ב לד:

ישנם צדיקים כאלה, שאינם צריכים לא ללמוד ולא להתפלל כי אם לפרקים, כרב יהודה, ואסור להם לשבר את מדותיהם, אלא הם מניחים את רצונותיהם וכל נטיותיהם להתרחב ולהתפשט, וכל חפצם נעשה, ויגזרו אומר ויקם להם, וכל העולם כולו חי בכחם וניזון בזכותם. והם הם הנשמות המצויינות, שאור הסגולי העליון מאיר בקרבם, וכל חמדת הקודש שמתנוצץ עליהם מבחוץ אינו אלא בכואה דבכואה מהאור הטוב הגנוז בתוכם פנימה.

קובץ ב לה:

הקדושה העליונה היא קדושת הדומיה, קדושת ההויה, שהאדם מכיר את עצמו בטל בפנימיותו הפרטית, וחי חיים כלליים, חיי כל. מרגיש הוא חיי הדומם, הצומח והחי, חיי הכלל כולו, של כל מדבר, של כל איש מאישי האדם, חיי כל שכל וכל מכיר, כל משיג וכל מרגיש, וההויה כולה מתעלה עמו למקורה, והמקור מתגלה תמיד עליה ועליו ברוב הדר, בהוד קדושה, באמת ובנחת. כל האושר, כל הטוב והישר, כל העז והתפארת, כל החיל והגבורה, שופעים עליו. אורו של עולם הוא, יסודו ואומץ המשכת חייו. בזכותו ניזון העולם כולו, וכאין וכאפס הוא בעיניו. הוא אינו מתקדש, נבדל, ונפרש. חי הוא, וכל חייו קודש קדשים, חיי חיים הם. דופקי לבבו, מרוצות דמו, שאיפות נפשו, הסתכלותו ומבט עיניו, הכל חיי אמת, חיי גבורה אלהית, שוטפים בהם ועל ידם. אם יפיל עצמו קדוש הדומיה לעבודה מצומצמת, לתפילה, לתורה, לצמצום מוסריות ודייקנות פרטיות, יסבול וידוכא, יחוש כי נשמה מלאה כל היקום לוחצים בצבתים, להסגירה במועקה מצומצמת של מדה, של התוית דרך מיוחד, בשעה שכל הדרכים יחד הנם לפניו פתוחים, כולם מלאים אור, כולם אוצרים חיים. החוצפא שבעיקבא דמשיחא באה מתוך תשוקה פנימית לקדושת הדומיה העליונה, וסוף שתגיע לה, כי עתידין ישראל להיות עומדים לפניו ממחיצתן של מלאכי השרת, ואלו שואלין להם מה פעל אל, מה חידוש יש בישיבה של מעלה. בני החצפנים פורצי הדרכים והגדרים, עתידים להיות נביאים מהמדריגה היותר עליונה, ממדריגתו של משה רבינו ומזיהרא עילאה דאדם הראשון. עץ החיים כולו, בכל עומק טובו, יתגלה בהם ועל ידם. להביא אורה עליונה זו לעולם, צריכים עבודת צדיקים מלאי חסד עליון, המגלים בהגיון לבכם וחישת נשמתם את אוצר הטוב הגנוז בסגולת הסגולה של חיי ישראל, מעבר מזה, והמון קשור בקדושת אבות, במורשה קהילת יעקב, שואף לנקודת חייו בכל מאדו, מתפחד ומצטער על כל ההרס, מתמקמק מפריצת הגדרים, חוגר כחו לאשר ולקיים כל משפט כתוב באמונת אומן. קטיגוריא בין תלמידי חכמים, דרכים מדרכים שונים, סותרים זה את זה, מתגלים בחיים, ומרוץ האור עושה את שלו בחדרי הנשמה, נשמת הגוי, ברוב קדשה, ואורו של משיח הולך ומתגלה.

עין אי"ה שבת פרק תשיעי פסקה קלג:

"לעתיד לבוא יאמר להם הקב"ה לישראל לכו אצל אבותיכם ויזכרו אתכם"

ההתיישרות אל יסוד הקדושה, בנויה היא על פי הבחירה החפשית של נטיית האדם לצד המעלה והנשגב, אבל הבסיס היותר יסודי הנותן מקום להבחירה שתפתח יפה לעלות במעלות הקודש, הוא העצמיות של הטבע הנפשי, שהוא בישראל מורשת עולמים מקדושת האבות, הנשמרת כל כך באופן אופיי בעם ד' בכללו. ועל כן, כשבמשך הזמנים נתדלדה האומה מנכסיה הרוחניים, והתוכן של נטיית הקדושה במעשים בדעות ובמדות נתקלקל, יהיה הדבר המדריך אל התיקון, ההשבה אל הטבע הנפשי המקודש, כלומר התאחזות אדירה בתכונת האבות יסודי מורשת הקדושה. והרעיון האיתן של "הביטו אל צור חוצבתם" 1, מוכרח הוא לחולל נפלאות על השכל, על הרגש, ועל המדות והמעשים. על כן עצת ד', היא באחרית הימים מופעת על ישראל, לכו אצל אבותיכם, התעמקו בקדושת האבות, הטבעיות הממוזגת בטבע הגופני והנפשי שלכם, ותעמדו על מעמד היושר של ערך הקודש הרצוי, ותבחנו ע"פ מעמד זה את מעשיכם בהוה, ותכוננו את רוחכם לטובה, כי תקבלו את יסוד התוכחה ע"פ ההערכה הנשגבה הזאת, הבאה מתוך ההתרוממות אל טבע האבות ויסוד קדושתם, המנוחלת לנו נחלת עולמים. ותבא מזה תורת התוכחה, המנצחת, המביאה את הרפואה היסודית לכל תחלואי הנפילה של הדורות כולם, לכו אצל אבותיכם ויוכיחו אתכם.

עין אי"ה שבת פרק תשיעי פסקה קלד:

"ויאמרו לפניו רשב"ע אצל מי נלך"

הסקירה הפנימית של כנסת ישראל היא גנוזה בקרבה פנימה, דבקה רק באור האלהי השלם בתכלית השלמות, המופע בחסד אין סוף, שאין בו שום צלם ושום תערובות דין ורוגז הבא רק מצד הנבראים וצמצומם. על כן נאמר בכנסת ישראל, 'ד' בדד ינחנו ואין עמו אל נכר'. ואין שום שתוף לגבי גבוה בערכה ההכרי של האומה, כי יודעת היא, כי כל נוצר מוגבל הוא ובעל חסרון בהחלט, אפילו אם יהיה קדוש שבקדושים כמו אבות העולם בעצמם. הננו קשורים בצדקתם, אגודים במדותיהם הטובות, מדובקים בקדושת אמונתם והשגתם האלהית הטהורה, אבל הם הם רק צנורות אשר על ידם באנו לידי העדנה של הנועם האלהי הפנימי החי בנשמתנו, אשר רק אליו עינינו נשואות. וזה היוקר הפנימי של כנסת ישראל, הוא המקור אשר גם האבות שאבו ממנו את מעין קדושתם העליונה. ואם אנו צריכים להתעלות כדי להשלים את כל מה שפגע בנו, להחסיר אותנו, בשטפי הזמנים והירידות, אנו מוכרחים לעלות אל הנקודה האלהית העליונה, אל מכוון השלמות המוחלטה. וכ"ז שאנו עוסקים בנבראים הננו משתוממים ואומרים, רבש"ע, אצל מי נלך.

עין אי"ה שבת פרק תשיעי פסקה קלו:

"א"ל הקב"ה הואיל ותליתם עצמכם בי אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו".

זהו אות הברית, חותם אלהי האמת, החתום בנשמת ישראל מעולם, שנטייתה האמתית של האומה בכללה, הרודה בכח אדיר מאד גם בלב יחידיה, היא תשוקת הקשר המאחד עם האור האלהי הטהור העומד ממעל לכל אמצעים. כלים, וצינורות השפיעים. מתוך התשוקה העליונה הזאת, באה לפעמים ג"כ התפרצות הנראית כמהפכה של חטא מרד ופשע, אבל תוכן לבות וכליות הוא ידע כי הסבה הנפשית היותר עמוקה, היא התשוקה העליונה אל הנשגב האלהי בעוצם טהרת יחודו העליון, ומתוך עומק התשוקה הקדושה הזאת בהגלותה באחרית הימים,

יצא אור מחילה וסליחה כללית, להראות כי עון ישראל איננו וחטאת יהודה לא תמצאנה. והופעה זו תאמר בבטוי גמור, הואיל ותליתם עצמכם בי, אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו.

ההבדל בין א"י לחו"ל

ישראל ותחייתו פסקה יג:

תכונת סוד ד' ליראיו היא היא המלמדת את הכבוד אשר ירחש האדם אל הטבע, וע"י כבודה האמתי הרי הוא מעלה אותה, משגבה ומרוממה. כמו בהליכות המוסר של חיי האדם היחידי כן בהליכות עולמים. העליה המעולה בחיי המוסר היא ההתיצבות הישרת בכל הכחות, "רגלי עמדה במישור", ההתאמה המפוארה של כל נטיות החיים, עד שהשכל העליון נמצא בתור גלוי עליון של סכום החיים כולם, וכל אשר מתחת לו הרי הם ענפיו המתפשטים ממנו, שבים אליו ומתרפקים עליו, מוכנים לרצונו, ולעבודתו כסופה ירדופו, וכל המהלכים הטבעיים של הנפשיות והגופניות מוארים הם באור עליון ובמהות הקדש המנצח, המלא הוד ויפעת קדשים של זיו ההשכלה הטהורה המאירה באור חכמה ודעת יסודית. התוכן הזה עומד למעלה למעלה מהאופי המוסרי המוכרח לאסור מלחמות פנימיות, או להסיח דעה ורעיון ממהות הטבעית ומכל תפקידיו, אשר אז המוסר מוסר צולע הוא, מוסר מסוכן לנפילה למהמורות. על כן האידיאליות של העין הצופיה של המוסר העליון, לפחות, היא העלאת כל התוכן, התגלות כל היש, הופעת החיים בפנימיותו וכל מקיפיו. היא אמנם כלולה בתוך המערכה העליונה, מערכת הקודש, שהיא באמת כבר עולה ממעל לכל ערכים מוסריים, והיא תוכן התם, התמימות השלמה, שאין בה דופי פיסוק וקיצוץ מכל ההופעות, יושר השכל, יושר הלב, יושר הרגש, יושר הרוח, יושר הטבע, יושר הברש, יושר ההופעה, יושר ההקשבה. וקול אלהים חיים דובר אז מכל מרומים ומכל תחתיות, והעינים למישרים חוזות והמעוף מתחת לרום הוא תדירי, והחזרה חלילה בשביל הופעה והארה, בשביל העלאה והתממה, היא ג"כ תדירית, קלה ובטוחה. "הקב"ה עושה להם (לצדיקים) כנפים כנשרים ושטים על פני המים, שנאמר על כן לא נירא בהמיר ארץ במוט הרים בלב ימים, ושמא תאמר יש להם צער תלמוד לומר וקני ד' יחליפו כח יעלו אבר כנשרים, ירוצו ולא ייגעו, ילכו ולא ייעפו". בפרטיות מתגלה חזון העולמים בכל תקופה שהקב"ה מחדש בה את עולמו, שהכל לקוח הוא מאלף השנים של ההחרבה הכללית, שענפיה מתפשטים בכל עת אשר תחיל ארץ ותנוע, "יהמו יחמרו מימיו ירעשו הרים בגאותו סלה, נהר פלגיו ישמחו עיר אלהים קדוש משכני עליון, אלהים בקרבה בל תמוט, יעזרה אלהים לפנות בקר". ואור הבקר גם בראשית קדרותו מבהיק הוא מתוכו את האורה העליונה, שהמוסר העליון דורש מהפרטיות על כללות היש ושורש המציאות, הנהגת העולם ורז החיים, סבוב העמים ותהלוכות הממלכות, "אתה הוא האלהים לבדך לכל ממלכות הארץ", והנס והטבע מתאחדים באחדות מאירה.

קובץ I קכד:

קצת קדושה נדבקה בעשו על ידי אחיזתו של ידו הקדושה של יעקב בעקיבו, ובוה יש קדושה ניצוצית גם בעקב עשו, חוץ ממה שראשו כלול בקדושה. ובוה יומלט לעתיד לבוא, רק ביתו ישרף, ובעצמו יכלל בקודש, ועתיד להטהר, והר"ע של ראש עקב יחזור לטוב. ובנגיעת שרו של עשו בכף ירך יעקב, יש פגימה של טומאה, שמפני זה סובלים ישראל הגליות. אבל זה גרם להכרח של חומרות יתירות, וחדשים גם ישנים דודי צפנתי לך, והחומרות הן נטיות מדרך האמצעי, כצולע ההולך בנטיה, והן הן יוסיפו עטרות חדשות, מי יתן טהור מטמא לא אחד. ומראש עקב כף יוכלל הריעות, ואהבת לרעך כמוך, שכל התורה כלולה, כי בצירוף כולם

מושפעים הם מאהבת הקודש, ורוח ישראל תחיה אותם להאיר בהם את כל תפארת יעקב, ונלוו על ד' לשרתו ולאהבה את שם קדשו להיות לו לעבדים. אלמלא פגימת הכף דיעקב, לא היה יכול עשו להתקן גם בראשו גם בעקבו, כי איך יתאחדו הפכים, אבל על ידי פגימת הירך בנגיעת הכף, נתמעט האור, וכח החיים העליונים נעשה שופע בהפסקות, שאפשר גם לכלי קטן, שמקטנות הגמורה של קטן נתתיך בגויים בזוי אתה מאד, לקבל משם, ונעשה מזה הכח של הריעות, אשר תעבור את כל התחומים המפסיקים, ונלוו גויים רבים אל ד' והיו לי לעם.

עין אי"ה שבת פרק שישי פסקה ב:

"אמרו ליה לרב אתי גברא רבא אריכא לנהרדעא ומטלע ודרש כלילא שרי"

המאורעות הגופניים, הם לפעמים נאותים מאד בהתחברם לדברים רוחניים המתלויים עמהם. השפעת אדם גדול, היא מתרבה בהיותו ג"כ בעל קומה, שבזה הדמיון ההמוני גם הוא מתמלא ציור גדולה. ובמקום שהדברים מתאימים, גדולת הרוחניות, שהקומה הנאה וההדורה מעטרתה, הוא לאות נאמן שכאן בחרה החכמה האלהית באיש המיוחד, הראוי שהליכות דעותיו ימצאו מהלכים בפועל בדורו.

היחש שיש לדיעות והדרכות האיש הגדול לדורו, נמצא בהם אופנים שונים. שורש הדעת וההכרעה מושרש לעולם בציור השכלי היוצא מאדם גדול [בשי"טה משוכללת, המכוונת עם ארוחתו בכל התורה כולה, שהם כולם מתאימים על כללות] דרן כיו והשקפותיו על העולם והמציאות, על החיים והמעשה. והנה ישנם גדולים כאלה, שעם גדולת השקפותיו הפרטיות המיוחדות לו לפי גדלו, ועליהן בנויות כמה הלכות מאוששות בתולדות דינים והלכות ג"כ, ע"פ דרכו המיוחד לו בחקרי תורה, הנה הוא יורד מעולם הציור והמושכל הרם אל שפל המדרגה של העולם המעשי, ורואה בעין ברורה את מעמדו, את תכונתו והאופנים הראויים להתעלותו ויסודו. זהו דרך המורגל. ונמצא ג"כ לפעמים אדם גדול מאד, שהוא מוצא את כל העולם כולו כמו שהוא בציורו הפנימי. הוא מבין את הכל ומסתכל על הכל, אבל הכל הוא נשקף לו מתוך גדלו ורוממות מעלתו. אדם גדול כזה, הליכותיו פונות להעלות את העולם בלא המתנת ההדרגה למצבו הוא, והבסיס השפל, היותר תחתון שבציורי הנפש, אינו אצלו שלם, ומתגלה לפעמים בחסרון גופני ע"י הטליעה; בעלי קבין שבזוהר, אלה הם אמנם מכריעים את העולם בכחם הגדול למעלתם הם. ומתוך כללות השקפות כמו אלה נבנים בדרכה של דרישתה של תורה ג"כ פרטי הלכות, שאפילו אם ימצא שאין להם יסוד בריא בעולם המעשי כמו שהוא, יש [להם] יסוד במעשה כמו שהעולם צריך להיות. וההדרכות המכוונות לכמו שהעולם צריך להיות, באופן היותר מעולה ממה שהוא בפועל, הן מכריעות את הכף לעילוי ורוממות. רוממות הרוח לבנות ישראל, יוכל להיות שהדור לפעמים לא יוכל לקבלה מפני ירידתו המעשית המקרית, אבל בהתעלות האדם מסיודור הארכובה התחתונה של הקומה האנושית, ומתעלה ממעל לה לפי מה שהיא צריכה להיות, הוא מצדד אל הגדולה התפארת והרוממות, פאר והדר הראוי לבנות עם [ממלכת] כהנים וגוי קדוש, עליון על כל גויי הארץ. אע"פ שאין היסוד בריא בפועל, אמיץ הוא בכח. ראויים הדברים שיתקבלו ביראת כבוד, כערך הכבוד של בעליהן, ומה שהיא מדה ראויה

למנהיגי הכלל, לסנהדרין ושופטי עם. ואם תחתית הרגל לא השלמה בזה הציור, זאת היא מכוונת לעומת ההוה המעשי, מ"מ הכח ינצח את אשר הפועל יחסר. וראוי לשימת לב מה שגברא רבא, אריכא, דאתי לנהרדעא, מקום מרכזי, שהדברים עם הרעיונות המתלויים להם עומדים להשמע, ומטלע, וכן הם ציורי נפשו פנימה שגדלם הוא חסרונם, ועכ"ז הוא מעלתם, ודריש כלילא שרי. העין הצופיה לחסימת ההתהדרות כפי נחיצותה בעקב העולם המעשי, תתמה ע"ז ההרחבה, אבל לכ[ש]תתעלה מזה תכיר את היתרון שבא מתוך חסרון כזה, שאור הגדולה הפנימית גם הוא צריך למצא לו נתיבות לפי תכונת ההכנה העומדת לצאת אל הפועל. "אז ידלג כאיל פסח", "והיית עטרת תפארת ביד ד'". וסימן לדבר בית שאול, שלא היה בו שום דופי, ו"משכמו ומעלה גבוה מכל העם", המעלה עדי זהב על לבושן של בנות ישראל ומלבישן שני עם עדנים. ושריד שנשאר ממנו, מפרכות, נכה רגלים היה. וכך היא המדה עד יום חבוש ד' את שבר עמו, "אז ידלג כאיל פסח" [ס"ת עה"כ (סופי תיבות עם הכולל) מ"ט, כלוי וג' אותיותיו, מ"ט שע"ב (שערי בינה) ומקום החסרון, "ותחסרהו מעט מאלהים", והקב"ה קראו ליעקב אל, "והוא צולע על ירכו", אבל "שמש ששקעה בעבורו זרחה בעבורו", ותזרח לו השמש כאשר עבר את פניאל, כי ראיתי אלהים פנים אל פנים.

קובץ ו קסט:

ישנם צדיקים כאלה, שלא די שרגע אחד שמחסרים את השיעור המלא והחי לפי ערכם מהדבקות האלהית העליונה הם מרגישים את נפשם בעומק צרת החטא, ומתקנים את משברם על ידי תשובה מלאה, אדירה וגדולה, אלא שגם אם הדבקות תהיה ממולאה רק מצד אחד, מיראה לבד או מאהבה לבד, הם מרגישים בזה כבר פגם עצום, ופירווק חיבור הסדר האלהי בעולם, ונפשם עורגת לאחוז במדת התשובה העליונה, לתקן את הקלקול. והצדיקים העליונים, מלאי החסד והרחמים האלהיים על כל היצור, על כל העולמים וכל אשר בהם מראש עד סוף, אלו הנאזרים בגבורה ונעטרים בתפארה, בתפארת אמת, הם מרגישים את אי שיווי המשקל שבמערכת הדבקות המזוקקה שלהם, גם אם המיזוג של היראה עם האהבה לא יהיה נושא את המשקל השווה הראוי לו, אם חלק אחד יכריע יותר מדאי על חברו. הם שבים בתשובה, ועולים עד המקום העליון שמשם משתפכים האוצרות אשר לשפעת הקודש, ומוציאים הם את המשקולת הקדושה העליונה במקומה, ומתקנים הם את פגם הצליעה של ירך יעקב, והולכים במישורים. רגלי עמדה במישור, במקהלים אברך את ד'. אלה הם הישרים אשר סוד ד' אליהם תמיד יגלה, ואת ישרים סודו, אשר מזיו הציור של שאיפת יקרת מעלתם מתמלאה כל נפש חוקרת הוד וחיים, וחקר כבודם כבוד.

עין אי"ה שבת פרק שישי פסקה ג:

"אמר מאן גברא רבא אריכא דאטלע לוי"

יסוד ההדרכה הכללית הראויה לכל אדם החפץ להתדבק בקדושה העליונה, להיות מתהלך את ד', הוא ענין ההכנעה. הכנעת הגוף וכחותיו לפני אור העליון של הקדושה העליונה שבכלל, הוא ההכנעה לפני אדון כל ב"ה. אמנם ההכרה הזאת של ההכנעה, היא מיוסדת בנפש ע"פ אותו הענין של הניגודים המורגשים בקרבו נגד כל קדוש וטהור. אבל בהיות האדם עולה למדה זו שרצונו הוא טהור וקדוש, מוכתר בכתר השלמות העליונה, הוא אינו צריך להיות נכנע באותה

ההכנעה המורגלת בהמון. אמנם גם הגדול שבגדולים נכנע הוא מגדולת ממ"ה הקב"ה, ולא עוד אלא כל מה שתהיה גדולתו יותר, כן יכיר את ערך אמתת הכנעתו. אבל הציור האלהי שאצל הגדול הוא כ"כ נעלה נשגב ומרומם מאותו הציור ההמוני בחק האלהות, עד שלא יוכל להתאחד עמו בתכונה מעשית של הכנעה מורגלת. אמנם זאת ההתעלות לא תוכל לרדת עד השדרה ההמונית, אבל מאירה היא את העולם בשיגוב מציאותה. כהן גדול כשהוא קודה, הוא ג"כ מורה את הכרת הכנעתו הפנימית לעומת גדולת אדון כל, אבל הקידה הזאת אינה דומה כלל להשתחוויה המונית. טעם אחר, נעלה ונשגב מציור ההמון כולו, נמצא בה. והאיש הגדול, הראוי להראות קידה כזאת, להראותה בעומק נשמתו, בהליכות חייו ובפועל תכונת גופו, הוא נשגב ונעלה, והרי הוא ככהן גדול שנכנס לפני ולפנים, ויקר ממנו. זה היה האי גברא רבא אריכא דאיטלע. לכהן גדול ישנן אמנם הכנות כאלה, בשעה המאושרת שהמקדש על מכונו והקדושה הכללית בנויה באומה עם כל מכשיריה, איך שתרד ההשפעה הרוממה הרוחנית ממרום מעלתה אל עומק תחתיתה, ולא תתבלע ולא תשתבר. לא כן במצב הירידה והדילדול. היחיד הוא מוכשר מצד עוצם גבהו, אבל הקישור אל הכלל הירוד ניזוק, הוא מטלע. כהנהגה המעשית של גברא רבא כזה, כך היא ג"כ ההנהגה של ההשפעה השכלית שע"י הדיבור. המחשבה הארוכה החובקת כל, היא מתנשאת למרומותיה נגד ההכרות השפלות היא לפעמים מראה את עוצם ניגודה. המעלה של הציור ההמוני אינה כלל אותה המעלה של הנפש העליונה בדעת יקרת הציור של ההכרה האלהית. כשהוא רואה את האופל הנדבק עם הציור ההמוני, הוא לפעמים עולה עליו הרבה ומטיח ג"כ דברים לעומתו, מפני שהוא כבר עומד על מצב כזה שכל העולם הרעיוני שלו עומד במדה יותר גבוהה ומעולה, ששם לא יגיעו כלל ציורי העולם החי במנהגו כולו. זהו ענינו של גברא רבא אריכא שהטיח ג"כ דברים כלפי מעלה. רשום היה בעולמו ויחיד בדורו, ובסימניו הוכר שזהו לוי. אנשים רבים כמו אלה לא יתכן להמצא בדור, העולם יוכל להתטשטש מפני גדולת עז כח החיים הגבוה של ענקים כאלה. בהיותו יחיד, ניכר בשמו ובמעשיו, בתאריו ותכונותיו, בתור יוצא מן הכלל, המתעלה על החיים, תושג ממנו התועלת אפילו לדור כולו, עם כל ירידתו לעומת גדולתו וערכו, ודעת שמו תארו ומקריו יוסיפו עז ונועם ד' בעולם. רב, שכל דבריו ד"ת, ולא שח שיחת חולין מימיו, האריך לבאר לנו דגברא רבא אריכא דאיטלע מנו לוי, מפני שהדברים הללו של מעשי צדיקים אדירי עולם, הן הן גופי תורה, "אכל דבש הרבות לא טוב, וחקר כבודם כבוד".

סיום המאמר

אורות הקודש ג, עמ' שסד - הקנאה והאהבה האלוקית – פסקה יג:

האהבה האלהית, כשהיא באה למדרגתה העליונה, מתהפכת היא לתכונה של קנאת ד', במדתה הטהורה. אז אינה עוד כח נפעל מהציור העליון האלהי, אלא מתהפכת לכח פועל, וכל המהות העצמית מתהפכת לתכונת האהבה, ומתפשטת בכל הרוחב של החיים וכל הגיוניהם ופעולותיהם. נשמה פועלת עליונה, כשהיא במדתה הגמורה, אינה צריכה לשום עיבוד וחיידוש צורה. מדת הקנאה האלהית שרויה היא בכנסת ישראל בכלל, אל קנא שמו ואין עמו אל נכר. ומתוך כך החיים הנצחיים הם טבועים בכנסת ישראל. מדת האהבה העליונה המהותית הפועלת היא מדת החיים, וכל מאן דקני לקוב"ה לא יכיל סטרא דמותא לשלטאה ביה. באישיות הפרטית היא מדת אליהו. ולפי אותה גבורת האהבה ועומק שכלה, עוצם חילה וקדושתה, כך היא מדת גילוי אליהו האיש. ופנחס זה אליהו, צביוני הקנאה, ראש פסגת האהבה הפועלת. ובכללות כנסת ישראל שרויה היא נפשו של אליהו ואומץ חילו דפינחס קנאה, שהיא השליה הגדולה, שהאומה שוללת כל עירוב זר, ואליהו הוא מלאך הברית. אף על פי שלא סגלנהו עדיין בפרטיות, מתוך הסיגול הכללי בא יבא, לפני בא יום ד' הגדול. אף על פי שראשית בואו יהיה עדיין חסר וי"ו, אליה הנביא, ואחר כן יתגלה בכל מילואו, קנאת ד' צבאות תעשה זאת, למרבה המשרה ולשלום אין קץ.

קובץ ח קלה:

יסוד החוצפא יסגא דבעקבתא דמשיחא, הוא בא מהתמעטות ההופעה הרוחנית למטה, והרעיונות הנאצלים והמוסרים הנעלים אינם נתפסים בלבנות בני אדם, על כן החומריות מתגברת. אבל זה היסוד המאיר, שהיה בדורות הקודמים מתפשט למטה, לא אבד את אורו, כי אם התכנס למעלה בספירות עליונות, ועל פי זה נתרבה האור בנשמה בגניזתה הפנימית. והאור המתרבה דוחק הוא את הפריסה אשר נתפשטה לצד התחתית, ויוצאים נגוהות מאופלים, שעל ידם מתגדלות התכונות המעשיות, וההכרות הגשמיות מתעמקות ומתגברות, ומכינות הן בהתגברותן בסיס גדול להארה רבה, שתבוא בשפעה גדולה, בבוא התור להגלות כל האורה המכונסת שנתעלתה. ובוא יבוא אז אורו של משיח בהפתעה נפלאה מאד.

קובץ ח קלד:

כל השוכח דבר אחד ממשנתו, היינו מהמשנה השייכה לו לפי מדריגתו. אבל אם עלה למעלה גדולה, שנפתחים לפניו שערים של משניות פנימיות, יש שהוא מוכרח לשכח את מה שהעסיק את רוחו בהיותו במדריגה הנמוכה, כרבי זירא שצם הרבה כי היכי דלשתכח מיניה תלמודא בבלאה, כד בעי למיסק לארעא דישאל. וכדוגמת נהר דינור, שהוא מעביר את רשמי העולם הגשמי מהנשמה. והכל הוא בכלל גם אלה תשכחנה.